

TARTU ÜLIKOOL
ÕIGUSTEADUSKOND
Karistusõiguse osakond

Kristjan-Jaan Kosk

**EBASEADUSLIKE VÄLJAMAKSETE TEGEMINE ÄRIÜHINGUST RIIGIKOHTU
KRIMINAALKOLLEEGIUMI 3-1-1-52-14 LAHENDI VALGUSES**

Magistritöö

Juhendaja
PhD. Marko Kairjak

Tartu
2018

SISUKORD

SISSEJUHAATUS	4
1. TSIVIILÕIGUS JUHAATUSE LIIKME VASTUTUSE KINDLAKSTEGEMISEL EBASEADUSLIKU VÄLJAMAKSE KORRAL KARISTUSSEADUSIKU § 201 MÕTTES JA RIIGIKOHTU LAHENDIST 3-1-1-52-14 TULENEVAD ERISUSED	10
1.1 Karistusseadustiku § 201 omastamine, kui koosseis, mis kaitseb juriidilise isiku omandit	10
1.2. Juhtorgani liikme suhte alus tsiviilõiguses ja kohustused äriühingu ees ning seos KarS §-ga 201	14
1.3 Ebaseaduslik ehk alusetu väljamakse juhtorgani liikmele KarS § 201 koosseisus	18
2. JURIIDILISE ISIKU NÕUSOLEK TSIVIIL- JA KARISTUSÕIGUSES	24
2.1 Sissejuhatus.....	24
2.2. Juriidilise isiku osaniku nõusolek tsiviilõiguses vs juriidilise isiku tahe.....	26
2.2.1 Juriidilise isiku osanike otsus tsiviilõiguses ning selle seos karistusõigusega.....	26
2.2.2 Riigikohtu tsiviilkolleegiumi praktika juhatuse liikme vastutuse välistamisel osanike nõusolekuga.....	27
2.2.3 Juriidilise isiku osanike otsuse tähisus.....	30
2.2.3.1 Sissejuhatus	30
2.2.3.2 Otsus rikub osaühingu võlausaldajate kaitseks või muu avaliku huvi tõttu kehtestatud seaduse sätet	32
2.2.3.3 Otsus ei vasta headele kommetele.....	32
2.2.3.4 Näilik otsus kui näiliku tehingu alus välissuhtes.....	34
2.3 Riigikohtu Kriminaalkolleegiumi otsuse 3-1-1-52-14 dogmaatilised järeloomid KarS § 201 koosseisu suhtes	36
2.3.1 Nõusolek karistusõiguses ja Riigikohtu lahendi 3-1-1-52-14 analüüs.....	36
2.3.2 Nõusoleku andmine mitme osaniku korral.....	40
2.3.3 Juriidilise isik, kui õigussubjekt tsiviil- ja karistusõiguses	44
3. VÕIMALIKUD LAHENDUSED PÜSTITATUD PROBLEEMIDELE.....	50

3.1. Sissejuhatus.....	50
3.2. Probleemide lahendamine kohtupraktikaga.....	50
3.3. Probleemide lahendamise seaduse muutmisega	53
KOKKUVÕTE	56
SUMMARY	61
KASTUATUD LÜHENDID	68
KASUTATUD KIRJANDUS	69
AUDIOVISUAALNE SALVESTIS	71
KASUTATUD NORMID	72
KASUTATUD KOHTUPRAKTIKA	73

SISSEJUHATUS

Äritegevuses on olemas üldistatult kaks võimalust, mida ühingu teenitud kasumi ning akumulieeritud kapitaliga teha. Üks võimalus on see investeerida edasisse äritegevusse muutes äriühing sellega suuremaks ja jätkusuutlikumaks (ja tagades selle kaudu kaudselt ka võlausaldajate huvide parema kaitstuse ning ühingu usaldusvääruse). Teiseks võimaluseks on teenitud kasumi jaotamine äriühingu osanikele. Viimasel juhul on seadusandja näinud ette piirangud ning nõuded, mida tuleb järgida ning mis omakorda peavad tagama ühingu edasise tegevuse jätkusuutlikkuse ning ühingu võlausaldajate huvide kaitse. Sellest olenemata üritatakse nendest normidest kõrvale hoiduda, kasutades erinevaid keerulisi konstruktsioone, et vältida riiklike maksude tasumist, võlakohustuse täitmist võlausaldajate ees jne.

Tsiviilseadustiku üldosa seaduse¹ (TsÜS) § 24 lg 1 kohaselt on juriidiline isik seaduse alusel loodud abstraktne õigussubjekt. Juriidiline isik on õiguskorra poolt loodud abstraktne õigussubjekt, mis võib omada kõiki õigusi ja vabadusi ning kanda kohustusi niivõrd, kui võrd see on kooskõlas juriidilise isiku üldiste eesmärkide ja nende õiguste vabaduste ja kohustuste olemusega.² Õigussubjektina võib juriidiline isik olla ka vara omanik ning talle peab olema tagatud selle kaitse. Asjaõigusseadus³ (edaspidi AÕS) § 6 lg 2 ls 2 sätestab, et juriidiline isik ega tema vara ei saa kuuluda teisele isikule. Antud säte annab mõista, et juriidilist isikut iseloomustab varaline eraldatus oma osanikest ja juhatuse liikmetest. Teisalt on juriidiline isik nende samade inimeste poolt loodud ja juhitud õiguslik keha. Sellest on aga võimalik tõstatada küsimus, kuidas juriidilise isiku vara kaitsta selle juhtorgani liikmete ja osanike poolt olukorras, kus nad käituvad pahatahtlikult, rikkudes hooldsus- ja lojaalsuskohustust, et seeläbi rikastuda äriühingu vara arvelt?

Seadusandja on loonud juriidilise isiku vara kaitseks nii tsiviil- kui ka karistusõiguslikud meetmed. Nii on võimalik, et juriidilise isiku juhtorgani liige vastutab ränga eksimuse korral karistusõiguslikult. Üldjoontes võib kahel õigusharul näha erinevaid eesmärke. Kui tsiviilõiguse eesmärgiks on juriidilise isiku organitele võimalike käitumisjuhiste andmine ja kahju tekkimise korral eelneva olukorra taastamine, siis karistusõiguse üheks funktsiooniks on käitumisnormide

---

¹ Tsiviilseadustiku üldosa seadus. – RT I 2002, 35, 216 ... RT I, 20.04.2017, 21

² K. Saare. Tsiviilseadustiku üldosa seadus. Kommenteeritud väljaanne (Edaspidi: TsÜS komm vlj). Tallinn: Juura 2010, § 24, komm 3.1.

³ Asjaõigusseadus. – RT I 1993, 39, 590 ... RT I, 25.01.2017, 5

järgimise tagamine juriidilise isiku sisesuhtes, sellest tulenevalt riigi eesmärgiks on tagada see, et juriidilise isiku osanikud ja juhatuse liikmed käituksid sisesuhtes seaduspäraselt ja ei paneks toime õigusrikkumisi juriidilise isiku suhtes. Kuid just karistusõiguslike meetmete kohaldamise suhtes on tõusnud ülesse praktikas erinevad probleemid juriidilise isiku juhtorgani liikme vastutuse määramisel.

Ühingu ja juhatuse liikme vahelises suhtes kohaldatavate koosseisudena tulevad eelkõige kõne alla karistusseadustiku⁴ (edaspidi KarS) § 201 omastamine ja KarS § 217² usalduse kuritarvitamine. Arvestades käesolev töö mahulisi piiranguid on töö piiritletud karistusõigusliku omastamise koosseisuga majanduskuritegevuses, kui ühe ebaseadusliku väljamakse viisina, mis on suunatud juriidilise isiku vara vastu selle juhtorgani liikmete poolt. Majanduskuritegevus on majandustegevuse subjektide kasumikuritegevus, majandusruumis toimepandud kuriteod, mille eesmärk on enamasti (ehkki mitte alati ja vahetult) ainelise kasu saamine.⁵ Kõige laiemas tähenduses võib seega ebaseaduslike väljamaksete tegemist iseloomustada käesoleva töö raames, kui väärtuse ülekandmist äriühingult juhatuse liikmele või kolmandale osapoolle ilma adekvaatse, st täieliku ja õiglase vastutasuta, mille tulemusel rikutakse juriidilise isiku varakäsutamise õigust. Käesoleva töö puhul lähtub autor piiratud vastutusega äriühingutest. Majandustegevuse areng on viimasel kahel aastakümnel arenenud jõudsalt,⁶ millega on kaasnenud sellist laadi äriühingute suur kasv. Kuivõrd eraõiguslik juriidiliste isikute puhul ei vastuta igas olukorras üksnes juriidiline isik oma varaga kolmandate isikute ees iseseisvalt, siis võib eeldada, et taolisi juhatuse liikme rikkumisi, kus äriühingu varaga sooritatakse ebaseaduslik varakäsutus enda või äriühingu liikmete vahel esineb eelkõige piiratud vastutusega äriühingutes.

Karistusseadustiku § 201 koosseisu praktiline rakendamine on majanduskaristusõiguses olnud problemaatiline eelkõige õigusteoreetilisest aspektist vaadelduna. Mõistmaks olemasolevaid probleeme seoses KarS § 201 omastamise koosseisuga, on autor valinud käesoleva magistritöö aluseks Riigikohtu kriminaalkolleegiumi 5. detsembri 2014 aasta otsuse 3-1-1-52-14, millega

---

⁴ Karistusseadustik. – RT I 2001, 61, 364 ... RT I, 30.12.2017, 29

⁵ J. Sootak. Kriminaalpoliitika. Juura: Tallinn, 2015. Lk 203-204.

⁶ Näiteks on osahingute arv 13 aasta jooksul suurenenud pea kolmekordselt. Vt: Eesti infosüsteemide ja ärireister. Ärireister ning mittetulundusühingute ja sihtasutuste register põhitegevusalade kaupa, 01.12.2002 ja võrdle 01.12.2015 seisuga. Statistilised andmed arvutivõrgus: http://www2.rik.ee/rikstatfailid/failid/tabel.php?url=2_12tg.phtml (seisuga 01.12.2002) (26.04.2016) http://www2.rik.ee/rikstatfailid/failid/tabel.php?url=15_12tg.htm (seisuga 01.12.2015) (26.04.2016)

Riigikohus muutis oma varasemat praktikat omastamise koosseisu sisustamisel, mis oli kestnud muutumatult pea 9 aastat⁷. Sarnaselt omastamise koosseisule jõuti analoogsele tulemusele KarS § 217² usalduse kuritarvitamise koosseisu puhul.⁸

Lahendist ilmneb, et Riigikohtu kriminaalkolleegium on pidanud vajalikuks varasemat praktikat muuta, mille kohaselt lähtuti enne juriidilisest isikust, kui eraldiseisvast õigussubjektist.⁹ Varasem käsitus¹⁰ oli kooskõlas tsiviilõigusega, millest tulenevalt juriidiline isik oli sarnaselt tsiviilõigusele ka karistusõiguslikult vara omanik ning omandas seeläbi varakäsutus õiguse kaitse. Seega omas juriidiline isik kaitset oma liikmete eest. Uuest lahendist ilmneb aga see, et juriidiline isik ja selle varakäsutus õigus on samastatud selle taga seisva füüsilise isikuga, andes talle kõik omandiga seonduvad õigused, mida võib välja lugeda sellest, et osanikul, kui osa omanikul äriühingust, on õigus heakskiita igasugust tehingut, mida juhatuse liige teeb, olenemata sellest, kas selle juhatuse liikme tegevus äriühingu suhtes oli seaduslik või mitte.¹¹ See aga omakorda kitsendab KarS § 201 koosseisu mõiste „ebaseaduslik“ tähendust oluliselt.

Võib väita, et tegemist on KarS § 201 koosseisutunnuse mõiste „ebaseaduslik“ sisustamisega, mille puhul on nähtavad selged puudujäägid, sest Riigikohtu kriminaalkolleegium pole seda oma otsustes senini selgelt defineerinud situatsioonides, kus juhatuse liikme tehtud tehing võib olla ebaseaduslik juba tsiviilõiguslikult, sellest tulenevalt rikkudes juriidilise isiku kaitseks loodud imperatiivseid norme ja äriühingu tegutsemise printsiipe. Nagu Riigikohus antud kaasuses märkis, siis tõepoolest omistatakse juriidilisele isikule juhtorganite tahteavaldus selle juhtimisel,¹² kuid kas see tähendab, et karistusõiguslikult võib selline tahteavaldus lähtuda osaniku subjektiivsest hinnangust tekkinud olukorrale või peaks siiski lähtuma juriidilise isiku tahteavalduse andmiseks antud nõuetest? Teisisõnu, kas karistusõiguslik juriidilise isiku otsus peab olema kooskõlas tsiviilõiguses esitatud juriidilise isiku õigushüvede kaitse raamistikuga? Kuivõrd selline kontroll Riigikohtu lahendis 3-1-1-52-14 puudub, siis on keeruline anda hinnangut, millest Riigikohus lähtunud oma otsuse tegemisel.

---

⁷ RKKKo 3-1-1-74-05

⁸ RKKKo 3-1-1-63-14 p 12.1.

⁹ RKKKo 3-1-1-52-14 p 14.

¹⁰ RKKKo 3-1-1-74-05 p 19.

¹¹ RKKKo 3-1-1-52-14 p 16.

¹² *ibid.*

Õiguskirjanduses on märgitud, et viimasel ajal on õigusteaduse ja kriminaalpoliitika tähelepanu pälvinud majanduskaristusõiguse invasioon, mis väidetavalt hakanud tõsiselt pärssima ettevõtlusvabadust.¹³ Ilmneb, et Riigikohus on justkui seda probleemi üritanud majanduskaristusõiguses lahendada viimastel aastatel järsu kohtupraktika muudatusega, mis aga pole autori hinnangul suutnud täies ulatuses määratleda ja defineerida süüteokoosseisu õigusmõisteid KarS §-des 201 ja 217² ning on loodud pigem õiguspoliitiliste eesmärkide saavutamise ebaselguse. Kõrvalepõikena võib märkida, et on keeruline mõista invasiooni olemust, kui näiteks osauhingute osakaal on pidevalt tõusnud kuid majanduskuritegude osakaal on aastast 2010 olnud pidevas languses.¹⁴

Peamiseks probleemkohaks võib pidada KarS § 201 koosseisu puhul tsiviilõiguse ja karistusõiguse kokkupuutepunkti olukorras, kus juriidilised mõisted kandudes ühest õigusharust teise, pole piisavalt täpsed, arusaadavalt defineeritud ning süstemaatiliselt organiseeritud. Eeltoodust tulenevalt tekivad nende kohaldamisel vastuolud erinevates õigusharudes ja normi rakendamisel praktikas. See omakorda on aga vastuolus Eesti Vabariigi põhiseaduse¹⁵ (edaspidi PS) §-st 10 tulenev õiguskindluse põhimõte. Õiguskindlus tähendab nii selgust kehtivate õigusnormide sisu osas (õigusselguse põhimõte) kui ka kindlust kehtestatud normide püsijäämise suhtes (õiguspärase ootuse põhimõte).¹⁶ Kõige üldisemalt peab see printsiip looma kindluse kehtiva õigusliku olukorra suhtes,¹⁷ mida aga autori hinnangul pole antud probleemide suhtes siiani olnud võimalik saavutada. Olukorra keerulisus ilmneb aga just selles, et paljud karistusseadustiku paragrahvid on osaliselt kattuvad või puudujääkidega. Kaudselt on viidatud sellele probleemile ka karistusseadustiku ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse seletuskirjas¹⁸, kus

---

¹³ J. Sootak. Kriminaalpoliitika. Juura: Tallinn, 2015. Lk 204.

¹⁴ K.-C. Kruusmaa. Kriminaalpoliitika uuringud 23. Kuritegevus Eestis 2016. Justiitsministeerium: Tallinn, 2017. Lk 77. Arvutivõrgus: http://www.kriminaalpoliitika.ee/sites/krimipoliitika/files/elfinder/dokumendid/kuritegevus_eestis_est_web_0.pdf (15.04.2017)

¹⁵ Eesti Vabariigi põhiseadus. - RT 1992, 26, 349 ... RT I, 15.05.2015, 2

¹⁶ M. Ernits. Põhiseaduse § 10 kommentaar. – Ü. Madise jt (toim). Eesti Vabariigi põhiseadus. Kommenteeritud väljaanne. 4., täiend. vlj. Tallinn: Juura, 2017. Arvutivõrgus: <http://www.pohiseadus.ee/index.php?sid=1&ptid=15&p=10> (18.04.2018)

¹⁷ *Ibid.*

¹⁸ Seletuskiri karistusseadustiku ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu juurde 554 SE. Arvutivõrgus: <http://www.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/78433b29-8b2f-4281-a582-0efb9631e2ad/Karistusseadustiku%20muutmise%20ja%20sellega%20seonduvalt%20teiste%20seaduste%20muutmise%20seadus/> (14.02.2017)

kirjeldatakse probleemi järgnevalt: „*Kehtiva redaktsiooni loetelu alternatiivid on kattuvad ja tekitavad asjatuid piiritlemisprobleeme. Ka on mitmed loetletud teod niigi karistatavad: nt vara hävitamine või kahjustamine § 203, raiskamine § 201 alusel jne. Praegune kaootiline ja ebakorrektno loetelu tuleb asendada üldise tunnusega – varalise seisundi teadev kohustustevastane kahjustamine(...)*“.¹⁹

Eeltoodust tulenevalt on käesoleva töö eesmärgiks uurida KarS § 201 koosseisu rakendamise võimalikkust ja praktilisust äriühingu juhatuse liikme poolt toime pandud rikkumise vastutuse määramisel. Töö jaguneb sellest tulenevalt kaheks peatükiks. Esimeses peatükis otsib autor vastust küsimusele, kas karistusõiguslikku juhtorgani liikme vastutust omastamisel peab sisustama tsiviilõiguses esitatud õigushüvede kaitse raamistikuga kooskõlas, sellest tulenevalt, kas KarS § 201 koosseisu mõiste „ebaseaduslik“ tuleb sisustada rangelt tsiviilõigusaktsessoorselt. Sellest tulenevalt on analüüsitud juriidilise isiku ja juhatuse liikme vahelist suhet, et mõista, mille alusel on võimalik määratleda teo ebaseaduslikkust. Riigikohtu praktika oluliseks muudatuseks lahendi 3-1-1-52-14 näitel võib pidada seda, et koosseisu elemendi mõiste „ebaseaduslik“ on kitsendatud KarS § 201 koosseisus, millest tulenevalt taandub teo hinnang üksnes osaniku nõusolekule, kusjuures on jäetud välja üldised äriühingu kaitseks loodud tsiviilõiguslikud normid. Mõiste analüüsimisel on autor toonud välja võimalikud õiguspoliitilised kaalutlused, mis on tekitanud antud olukorra.

Probleem on ka see, et Riigikohus pole täpselt oma argumentides väljendanud nõusoleku tagajärgi karistusõiguslikus mõttes. Teisisõnu, milline kvaliteet on antud nõusolekul, kas see on koosseisu välistav, õigusvastutust välistav või hoopis midagi muud? Nõusolekul võib olla karistusõiguslikult erinev tähendus olenevalt sellest, kas ja mil viisil seostub õigushüve kahjustamisega ja ka olenevalt sellest, kuidas üldse käsitleda õigushüve mõistet.²⁰ Sellest tulenevalt on teises peatükis analüüsitud peaasjalikult juriidilise isiku tahteavaldust kui otsust ning selle tühisuse aluseid tsiviilõiguses juriidilise isiku vastutuse välistamisel ning nende võimaliku seost karistusõigusliku nõusolekuga. Probleem seisneb eelkõige selles, et Riigikohus pole käesoleva töö aluseks olevas lahendis antud asjaolu üldse tähelepanu pööranud ning aktsepteerinud osaniku nõusolekut kui ebaseaduslikkust välistava asjaoluna. Antud peatükis taandub küsimus sellele, et mille alusel on saanud Riigikohtu

---

¹⁹ *Ibid*, lk 87.

²⁰ J. Sootak. Karistusõigus üldosa. Tallinn: Juura 2010, lk 406.

kriminaalkollegium sellisele tulemusele jõuda ning kas tegemist on uue vastuolulise praktikaga? Võib väita, et iga muudatusega õiguses, tekib selle tagajärjel mitu küsimust ning ilmnevad esialgsed vastuolud, nii avalduvad dogmaatilised järeldused ka Riigikohtu lahendist 3-1-1-52-14. Võimalike vastuolusid on seega analüüsitud antud peatüki viimases osas.

Kuivõrd töö kahest eelnevast osast ilmnevad nii üldised kui ka spetsiifilised probleemid KarS § 201 koosseisu rakendamisel, siis proovib autor kolmandas osas leida võimaliku lahendust tekkinud õiguslikule olukorrale, võttes arvesse sealjuures õiguspoliitilisi kaalutlusi ning üldist õigusselguse vajadust juriidilise isiku juhatuse liikme poolt äriühingu vastu suunatud kuritegude toimepanemisel.

Käesoleva magistr töö näol on tegemist süstemaatilis-teleoloogilise ja osaliselt ka võrdleval ja ajaloolisel meetodil koostatud uurimusega. Kuna probleemi olemus on suhteliselt uus ning spetsiifiline üksnes Eesti õigusele, siis võib väita allikamaterjal töö kirjutamise hetkel on vähe. Kuna käesolev magistr töö baseerub Eesti kohtupraktika analüüsil ei ole töös kasutatud võõrkeelset kirjandust KarS § 201 koosseisu sisustamisel. Täpsustuseks võib märkida, et probleemiga täpselt kokkulangevaid võõrkeelseid allikaid on väga vähe ning kui on, siis need on üldjuhul suunatud *de facto* ühingujuhi vastutuse määramisele, mis küll kaudselt langevad teemaga kokku, kuid töö mahu ja spetsiifilisuse tõttu jäävad raamidest välja. Seega on allikmaterjalina peamiselt kasutatud juriidilise isiku olemust ja tahteavalduse vorme käsitlevat Eesti õiguskirjandust, kohtupraktikat ja teadusartikleid. Olulise panuse on töösse andnud K. Saare, U. Volens, A. Vutt ja M. Vutt kapitaliühinguid käsitlev „Ühinguõigus I“, P. Varul, I. Kull, V. Kõve ja M. Käerdi tsiviilõigust käsitlev „Tsiviilseadustiku üldosaseadus. Kommenteeritud väljaanne“ ning J. Sootak'i ja P. Pikamäe karistusõigust käsitlev „Karistusseadustik. Kommenteeritud väljaanne“. Samuti on märkimist vääri vaid allikmaterjale on pakkunud J. Sootaki ja M. Kairjak'i juriidilise isiku suhtes toime pandud ebaseadusliku vara omastamist käsitlevad õigusartiklid.

1. TSIVIILÕIGUS JUHATUSE LIIKME VASTUTUSE KINDLAKSTEGEMISEL EBASEADUSLIKU VÄLJAMAKSE KORRAL KARISTUSSEADUSIKU § 201 MÕTTES JA RIIGIKOHTU LAHENDIST 3-1-1-52-14 TULENEVAD ERISUSED

1.1 Karistusseadustiku § 201 omastamine, kui koosseis, mis kaitseb juriidilise isiku omandit

Omastamise koosseis on KarS §-s 201 lg 1 sätestatud järgnevalt: „Valduses oleva võõra vallasasja või isikule usaldatud muu võõra vara ebaseaduslikult enda või kolmanda isiku kasuks pööramise eest karistatakse rahalise karistuse või kuni üheaastase vangistusega.“ Seega on kaitstav õigushüve õigussubjekti omandi koosseisus olev vallasasi (lg 1 alt 1) või võõras vara (alt 2).²¹ Karistusseadustiku algredaktsioonis nägi § 201 ette vastutuse üksnes valduses oleva võõra vallasasja enda kasuks pööramise eest. Kuid 17.12.2003. a seadusemuudatusega²² on KarS § 201 kaitsealasse lisatud ka vara. Kaitstav õigushüve on seega omandi koosseisus olev vallasasi (alt I) või võõras vara (alt II). Seega on omastamise koosseisu üks eesmärke tagada koos varguse koosseisuga omanikule vara täielik karistusõiguslik kaitse.²³ Nii vallasasi kui võõras vara on omastamise koosseisus individuaalsed õigushüved.²⁴ Vara mõiste tuleb KarS § 201 lg 1 alt II sisustada KarS 13. ptk 2. jao koosseisude kontekstis ja on seega §201 lg 1 alt II tähenduses käsitletav kui kõik esemed TsÜS § 48 tähenduses, mis ei ole käsitletavad vallasasjadena ja seega hõlmatud § 201 lg 1 alt I poolt.²⁵

Tulenevalt tsiviilseadustiku üldosa seaduse § 24 lg 1 esimese lause kohaselt on juriidiline isik seaduse alusel loodud õigussubjekt, millest tulenevalt peaks täielik omandi kaitse rakenduma ka sellele. Seda enam, asjaõigusseaduse § 6 lg 2 ls 2 sätestab, et juriidilise isiku vara ega juriidiline isik ei saa kuuluda teisele isikule. Nii lähtuti Riigikohtu kriminaalkolleegiumi varasema praktika

²¹ J. Sootak. Karistusseadustik. Kommenteeritud väljaanne. 4., täiendatud ja ümbertöötatud väljaanne (edaspidi: KarS komm vlj). Tallinn: Juura 2015 § 201 komm 1.1.

²² Kriminaalmenetluse koodeksi, karistusseadustiku ja väärteomenetluse seadustiku muutmise seadus. – RT I 2003, 83, 557.

²³ J. Sootak. KarS komm vlj (viide 21) § 201, komm 1.1.

²⁴ *Ibid.*

²⁵ M. Kairjak. Varavastased süüteod. 3., täiendatud ja ümbertöötatud väljaanne. Tallinn: Juura 2012, lk 111.

kohaselt rangelt antud arusaamast ning äriühingu ja selle liikmete omandit ei peetud „ühiseks rahakotiks“ vaid tunnustati äriühingule, kui eraldiseisvale õigussubjektile kuuluvat omandit.²⁶

Käesoleva töö aluseks olevas Riigikohtu otsusest 3-1-1-52-14 tuleneb teo hindamisele juurde aga uus aspekt, milleks on KarS § 201 koosseisu elemendi mõiste „ebaseaduslik“ oluline kitsendamine juriidilise isiku omandi kaitsel. Selle tulemusel eemalduti karistatava teo hindamisel tsiviilõigusest ning loodi uus vaatepunkt, mille tulemusel taandati äriühingu omandit kahjustava ebaseadusliku teo hinnangu andmine äriühingu osaniku nõusolekule.²⁷ Eelnevast tulenevalt saaks esitada küsimuse, kas karistusõigus kui eraldiseisev süsteem seda võimaldab.

Kuivõrd Riigikohtu lahendi 3-1-1-52-14 puhul oli tegemist nn „ühemehe“ äriühinguga, siis võiks tõstatada küsimuse, kas alati on karistusõiguslikult vaja sekkuda? Võib argumenteerida, et osaniku tahe ongi see põhjus, miks juriidiline isik on üldse olemas. Osanik on sellesse tekkiva väärtuse looja. Tuleb meeles pidada, et juriidiline isik on siiski fiktsioon ning on tugevas seoses selle osanikega. Näiteks on osanikel õigus juriidiline isik lõpetada, mis näitab seda, et osanik, kui tahte kujundaja juriidilise isiku sees, on kesksel kohal. Kui juriidiline isik läbi oma ainuosaniku saab kahju, siis selle läbi väheneb eelkõige osaniku osa väärtus ja kui ta sellega iseenesest on nõus, siis milleks on vaja meil karistusõiguslikult sekkuda?

Vastulauseks võib aga märkida, et kuigi KarS § 201 on suunatud individuaalsete õigushüvede kaitsele, ei saa me sellest olenemata kõrvale heita tsiviilõiguslikke imperatiivseid norme vara säilimise osas, mis just äriühingu ja võlausaldajate kaitseks on loodud. Sellest tulenevalt pole üldjuhul osanik ainus isik, kes on juriidilise isikuga seotud. Juriidilise isiku vara säilimise suhtes võib esineda ka huvi kolmandatel osapooltel. Eeltoodust tulenevalt võib majanduskaristusõiguslikust vaatest tulenevalt väita, et KarS § 201, olles suunatud üksnes vara kui individuaalse õigushüve kaitsele, ei täida tänasel päeval täies ulatuses oma eesmärki jättes välja oma kaitse piiritlusega äriühingu majandustegevusega seotud kolmandad osapooled. Nii näiteks on võimalik, et osanik või osanikud olles juriidilise isiku tahte kujundajad võivad anda karistusõigusliku vastutust välistava nõusoleku juhatuse liikme igasuguseks äriühingu vara ja säilimist kahjustavaks tegevuseks.

---

²⁶ RKKKo 3-1-1-74-05 p 19.

²⁷ Rkkko 3-1-1-52-14 p 16.

Riigikohus on oma lahendis 3-1-1-84-14 märkinud, et süüteo koosseis võib samaaegselt kaitsta nii individuaalseid kui ka kollektiivseid õigushüvesid.²⁸ Lähtudes antud loogikast on küsitav, kas KarS § 201 koosseisu kohaldamisel peaks teatud juhtudel arvestama ka teisi või laiendama olemasoleva kaitstava õigushüve piire, mis tagaks seeläbi võlausaldajate kaitse puudusest tekkinud ebaõigluse.

Jaan Sootaku raamat „Majanduskriminaalõigus“ sisaldab endas majanduskuriteo täpsustatud määratlust ja sellega seonduvat kaitstavat õigushüve: „(...)majanduskuritegu on teo toimepanime viisi või teoga tekitatud kahju poolest võimeline oluliselt häirima majanduskorda või kahjustama üldist usaldust majanduskäibe aususe ja selles käibes osalevate isikute tegevuse õiguspärasuse vastu. Sellisena määratletud majanduskuriteoga kahjustatav õigushüve on seega kollektiivset, üldist laadi (nn üleindividuaalne õigushüve).“²⁹ Kui arvestada, et KarS § 201 on majanduskuritegude vältimiseks oluline meede, siis tuleks ilmselt lähtuda kollektiivset õigushüve kahjustatavates eriolukordades sellest, et kollektiivhüve kahjustamiseks ei saa keegi luba anda ning tegu jääb alati õigusvastaseks olenemata sellest, kas loa andnud isik oli mingil määral ise hüve kandja või mitte.³⁰

Riigikohus on lähenenud teise nurga alt ning on oma lahendis 3-1-1-52-14 märkinud järgnevat: „(...)Kriminaalkolleegiumi kogu koosseis peab vajalikuks senist praktikat muuta ja leiab, et osaiühingu ainuosaniku süüditunnistamine ühingu vara omastamises ei ole võimalik.“³¹ Selle seisukoha kinnitamiseks märgib Riigikohus järgnevat: „(...) tänane õiguslik regulatsioon on erinev sellest, milline see oli kriminaalasjas nr 3-1-1-74-05 otsuse tegemise ajal. Nimelt laiendas seadusandja 2007. aastal KarS § 384 kohaldamisala ja muutis teatud tingimuste täidetuse korral karistatavaks ka juriidilise isiku võlausaldajate õiguste rikkumise(...) Kolleegium märgib, et ka juhul, kui juriidilise isiku võlausaldajad ei saa oma õiguste kaitsel tugineda karistusõigusele, ei tähenda see, et nende huvid jäävad automaatselt õiguskaitseta: võlausaldajatel on võimalik kaitsta oma õigusi tsiviilõiguslike vahenditega.(...)“ Nii võib välja lugeda lahendist selle, et kriminaalkolleegium küll kaudselt möönab, et tegemist võiks olla ebaseadusliku teoga, kuid õiguspoliitilistel kaalutlustel leiab, et tänapäevane õiguslik olukord on muutunud, millest tulenevalt

---

²⁸ RKKKm 3-1-1-84-14 p 40

²⁹ J. Sootak. Majanduskriminaalõigus. SA Eesti Õiguskeskus: Tartu, 1998. Lk 58.

³⁰ J. Sootak. Karistusõigus üldosa (viide 20). Lk 406.

³¹ RKKKo 3-1-1-52-14 p 14.

oleks riigipoolne sekkumine vajalik üksnes siis, kui on ilmnenud maksejõuetuse põhjustamine KarS § 384 mõttes. Seega on vähendatud riikliku sekkumist majandustegevusse ning taandatud see eelkõige võlausaldajate kaitsele. Riigikohus ilmselt tugineb antud lahendis kaudselt *ultima ratio* põhimõttele. Karistusõigus kui *ultima ratio* meede saaks tulla kasutusele üksnes siis, kui realselt puuduksid õigushüvede kaitseks tsiviilõiguslikud või haldusõiguslikud meetmed.³²

Kuid millal me ütleme, et tekkinud ebaõiglus on niivõrd suur, et me peame karistusõiguslikult sekkuma ning mida tähendab sellisel juhul sõna „ebaseaduslik“ KarS § 201 koosseisus? Kriminalseerimis probleem majandustegevuses on selles, et lubatu ja keelatu piiritlemine on nn põhikaristusõigusega võrreldes keerulisem.³³ Kui varguse või röövimise karistatavus on väljaspool kahtlust, siis majandustegevuses on märksa raskem määratleda tegevust, mis oleks alati ebaõige ja hukkamõistetev.³⁴ KarS § 201 kaitseb juriidilise isiku vara käsutamist, kuid mitte näiteks osanike või võlausaldajaid, sest koosseis on suunatud individuaalse õigushüve kaitsele.³⁵ Tegemist on olulise normiga ning see on kindlasti vajalik, samas vaadeldes aga Riigikohtu lahendit 3-1-1-52-14, siis võiks väita, et resolutiivne osa lahendist tundub õiglane. Seega saaks taandada kriitika eelkõige normi tõlgendamisele ja Riigikohtu põhistustele, millest tulenevalt antud tulemusele jõuti.

Probleem taandub eelkõige KarS § 201 koosseisus mõiste „ebaseaduslik“ avamisele juriidilise isiku juhatuse liikmete vallasajade või vara omastamisel. Sellest tulenevalt on käesoleva osa alapeatükkides avatud esmalt juriidilise isiku ja juhatuse liikme vahelise suhte alus ja kohustused, et tuvastada kohustuste rikkumise alused. Kuivõrd tsiviilõiguslik kohustuste rikkumine peaks käima käsikäes karistusõigusliku mõistega „ebaseaduslik“, siis on järgnevalt analüüsitud sellega seoses juhatuse liikme ebaseaduslikku väljamakse tegemist ning analüüsitud, kas see tuleb avada rangelt tsiviilõigusaktssessoorselt.

---

³² Vt ka Marko Kairjak. Majanduskaristusõigus karistusõiguse revisjoni raames. *Juridica* 2014, nr 8, lk 633, vt *ultima ratio* põhimõtte majanduskaristusõiguses.

³³ J. Sootak. *Kriminaalpoliitika*. Juura: Tallinn, 2015. Lk 203

³⁴ *Ibid.* Lk 203-204.

³⁵ Vt koos AÕS § 6 lg 2 ls 2, TsÜS § 24 lg 1, J. Sootak. KarS komm vlj (viide 21), § 201, komm 1.1, RKKKo 3-1-1-23-14 p 19.

1.2. Juhtorgani liikme suhte alus tsiviilõiguses ja kohustused äriühingu ees ning seos KarS §-ga 201

Käesolevas alapeatükis analüüsib autor esmalt tsiviilõigusliku suhte olemust ja seejärel märgib pidepunkti, mis loovad seose juhatuse liikme tsiviilõigusliku vastutuse ja karistusõigusliku mõiste „ebaseaduslik“ määratlemiseks. Äriühingu ja juhatuse liikme vahelise suhte tsiviilõiguslik analüüs on vajalik, et määratleda nendevahelise suhte alus ja sellest tulenevad kohustused, mis on aluseks KarS 201 süüteo analüüsimisel, kui omastamine on toime pandud äriühingu juhatuse liikme poolt. Suhte määratluse tähtsus seisneb selles, et tsiviilõiguse järgi pole igasugune väljamakse seaduslik ning selleks antav juhatuse liikme vastutust välistav nõusolek kehtiv.

Tsiviilõigusest tulenevalt on ametisuhte olemasolu juhatuse liikmeks olemise eeldus. Ametisuhte tekkimisega omandab juhatuse liige ametiseisundiga kaasneva üldise pädevuse, sh osaühingu seadusjärgse esindusõiguse alussuhte ehk sisesuhte teke.³⁶ Juhatuse liikmeks olek on tehinguline õigussuhe osaühingu ja juhatuse liikme vahel, milleks on vajalik mõlema poole tahteavaldus.³⁷ Olemuslikult sarnaneb see suhe enim käsunduslepingule VÕS § 619 mõttes.³⁸ Juhatuse liikme ametisuhte on tulenevalt selle sisse kuuluvast käsundi komponendist käsitatav käsundilaadse lepingusarnase õigussuhtena, millele kohaldatakse lisaks osaühingutele kohaldatavatele äriseadustiku regulatsioonile ka võlaõigusseaduse käsunduslepingut reguleerivaid sätteid.³⁹

Tegemist on erilise usaldussuhtega, kus äriühing volitab oma juhtorgani liikmeid tegutsema tema nimel. Tulenevalt TsÜS § 34 lg-st 1 loetakse juriidilise isiku juhatuse või seda asendav organ suhtes teiste isikutega juriidilise isiku esindajaks. Juhatuse liige on varaga ümberkäimisel juriidilise isiku esindajaks. Seega on välises suhtes juhatuse liikme esindusõigus sisuliselt piiramatu, s.t juhatuse liige saab juriidilise isiku nimel teha kehtivalt mis tahes tehinguid (TsÜS § 34 lg 2), sisesuhtes võidakse seevastu näha ette olulisi piiranguid juhatuse liikme esindusõiguse teostamiseks.⁴⁰ Sellised piirangud võivad esmalt tuleneda juhatuse liikme üldistest kohustustest, eelkõige hoolsus- ja lojaalsuskohustusest, mis keelavad juhatuse liikmel juriidilisele isikule kahjulike tehingute

³⁶ K. Saare jt. Ühinguõigus I. Kapitaliühingud. Tallinn: Juura 2015. lk 123.

³⁷ RKTko 3-2-1-103-08 p 20.

³⁸ *ibid.*

³⁹ K. Saare jt. Ühinguõigus I (viide 36), lk 123. Äriseadustik – RT I 1995, 26, 355 ... RT I, 17.11.2017, 22. Võlaõigusseadus – RT I 2001, 81, 487 ... RT I, 31.12.2017, 8.

⁴⁰ M. Käerdi. Sise- ja välissuhte eristamine esindusõiguse teostamisel. Juridica 2010, nr 7, lk 519.

tegemise. Konkreetsete tehingute tegemise piirangud võivad tuleneda ka seadusest, juriidilise isiku põhikirjast või selle muude organite (üldkoosolek, nõukogu) ning juhatuse enda otsustest.⁴¹

Tulenevalt oma volitustest on äriühingute juhtorgani liikmete tähtis osa ettevõtluses ning nende tegevus võib mõjutada nii majanduslikus kui ka sotsiaalses mõttes suurt hulka isikuid ja erinevaid huvigruppe.⁴² Eelkõige kahjulike mõjude vältimiseks ja majanduskäibes õiguskindluse tagamiseks peavad juhtorgani liikmete käitumisnormid olema selgelt kindlaks määratud, kuna neile on eriliste usaldusisikutena antud üldine pädevus tegutseda äriühingu asjades oma parima äranägemise järgi.⁴³ Et vältida juhtorgani liikme pädevuste kuritarvitamist äriühingu suhtes, on seadusandja loonud mehhanismi, mille abil on võimalik sellist kuritarvitamist määratleda ja seeläbi isik võtta vastutusele.

Kuna juhtorgani liikme ja juriidilise isiku vahelisele käsunduslepingu sarnasele võlaõiguslikule õigussuhtele kohaldatakse käsunduslepingu sätteid, siis saab ka vastastikuste nõuete esitamisel ning vastutusele kohaldada käsunduslepingu sätteid ulatuses, milles on vastava juriidilise isiku või selle liigi kohta käiva seadusega ei ole ette nähtud teisiti.⁴⁴ Taolisest käsundussuhtest tulenevalt on juhtorgani liikmele nähtud ette juriidilise isiku kaitseks kohustused, mis määravad kindlaks selle juhatuse liikme volituste ulatuse.

Juriidilise isiku juhtorgani tsiviilõiguslik vastutus seondub eelkõige tema poolt sisesuhtest tulenevate kohustuste rikkumisega juriidilise isiku ees.⁴⁵ Sisesuhet iseenesest ei moodusta aga üksnes juriidilise isiku aktsionärid või osanikud ja juhatuse liige vaid sinna hulka kuulub ka juriidiline isik, kui õigussubjekt,⁴⁶ mis on kaitstud imperatiivsete normidega. Sellest tulenevalt peavad juhatuse liikmed arvestama eelkõige äriühingu huvidega, mitte osanike sooviga ning neil pole võimalik eeldada, et vastutust ei teki olukorras, kus kahju tekitamiseks on antud äriühingu liikmete heakskiit.⁴⁷

---

⁴¹ *Ibid.*

⁴² T. Tiivel. Äriühingu juhtorgani liikme hoolsuskohustus. *Juridica* 2005, nr 9, lk 621.

⁴³ *Ibid.*

⁴⁴ K. Saare. Eraõigusliku juriidilise isiku organi liikmete õigussuhted. *Juridica* 2010, nr 7, lk 486.

⁴⁵ K. Saare. TsÜS komm vlj (viide 2) § 37, komm 3.1.

⁴⁶ Vt alapeatükk 1.3.

⁴⁷ Vt ptk 2.

Juriidilise isiku tsiviilõigusliku juhatuse liikme kohustuse rikkumise tuvastamiseks on esmalt vajalik tuvastada juhtorgani liikme poolt temale lasuva peamise või spetsiifilise kohustuse täitmata jätmine või mittenõuetekohane täitmine.⁴⁸ Juhtorgani liikme poolt kõigi temale sisesuhtest juriidilise isikuga tulenevate peamiste ja spetsiifiliste kohustuste nõuetekohane täitmine või rikkumine on hinnatav juhtorgani liikme poolt üldise hoolsuskohustus kriteeriumi alusel, milleks äriühingute puhul on majandusliku otstarbekuse kriteerium.⁴⁹ Kui juhtorgani liige ei täida temale seadusest, põhikirjast või juhtorgani liikme lepingust tulenevaid peamisi või spetsiifilisi kohustusi juhtorgani liikmelt tavalise oodatava hoolega või kui juhtorgani liige ei ole juriidilisele isikule lojaalne, rikkudes lojaalsuskohustuse aluseks olevat konkreetset kohustus, on täidetud juhtorgani liikme vastutuse koosseisu esimene element.⁵⁰

Hoolsuskohustus on eelkõige objektiivne käitumisstandard, mille abil on võimalik hinnata, kas juhatuse liige on nõuetekohaselt täitnud nii peamisi kui spetsiifilisi kohustusi, sh ärilisi otsuseid.⁵¹ Tulenevalt VÕS § 620 lg-st 2 on juhatuse liige kohustatud täitma käsundi ehk juriidilise isiku esindamise, juhtimise ja korraldamise vastavalt oma teadmistele ja võimetele juriidilise isiku jaoks parima kasuga ning ära hoidma kahju tekkimise äriühingu varale. Tulenevalt TsÜS §-st 35 peab äriühingu juhatuse liige täitma oma kohustusi temal seadusest või põhikirjast tulenevaid kohustusi juhatuse liikmelt tavaliselt oodatava hoolsusega. Riigikohus on lisaks oma lahendis 3-2-1-41-03 märkinud, et hoolsuskohustus tähendab seda, et juhatuse liige peaks olema hoolas, otsuste vastuvõtmiseks piisavalt informeeritud ega tohiks võtta äriühingule põhjendamatuid riske.⁵²

Üldist hoolsuskohustust on aktsiaseltsi ja osaühingu puhul täpsustatud ÄS §-des 187 lg 1, § 315 lg 1 ja § 327 lg 1, mille kohaselt on osaühingu kui ka aktsiaseltsi juhatuse ja nõukogu liikmed kohustatud täitama oma kohustusi korraliku ettevõtja hoolsusega. Lisaks on ÄS § 306 lg 2 sätestatud aktsiaseltsi juhatuse liikme kohustus tegutseda majanduslikult kõige otstarbekamal viisil, mis tähendab ühtlasi järgida korraliku ettevõtja hoolsust. Äriühingu juhatuse liige peab täitma oma kohustusi kõrgendatud hoolsusega ehk korraliku ettevõtja hoolsusega.⁵³ Kui aga juhatuse liige ei tegutse hoolsusega, mida tavaline mõistlik inimene taolises ametis sarnastel

---

⁴⁸ K. Saare. TsÜS kamm vlj (viide 2) § 37, kamm 3.2.1.

⁴⁹ *Ibid.*

⁵⁰ *Ibid.*

⁵¹ K. Saare jt. Ühinguõigus I (viide 36), lk 138.

⁵² RKTko 3-2-1-41-03 – RT III 2003, 17, 164 p 10; RKTko 3-2-1-38-15 p 14.

⁵³ RKTko 3-2-1-40-13 p 26.

tingimustel ilmutaks, siis võib teda pidada hoolsuskohustust rikkunuks.⁵⁴ Sellest võib aga järeldada, et juhatuse liige ei pea käituma ning võtma vastu otsuseid mitte üksnes tavalise mõistliku inimese tasemel, vaid et tal peavad olema eriteadmised ja eriline motivatsioon, mida ta suudab realiseerida äriühingu kasuks seda kahjustamata.

Sarnaselt hoolsus kohustusele on ka lojaalsuskohustus märgitud TsÜS §-st 35. Tulenevalt võlaõiguslikust käsunduslepingust peab juhatuse liige VÕS § 620 lg 1 kohaselt tegutsema käsundi täitmisel äriühingule lojaalselt. Lojaalsuskohustus on tihedalt seotud hoolsuskohustuse kui juhatuse liikme kohustuste täitmise hindamise standardiga, kuna korraliku ettevõtja hoolsusega tegutsemine eeldab muu hulgas seda, et juhatuse liige tegutseb ühingu huvides.⁵⁵ Kohtupraktika kohaselt tähendab äriühingu juhatuse liikme lojaalsuskohustus seda, et tal on muu hulgas kohustust vältida huvide konflikti ja mitte eelistada isiklikke huve äriühingu omadele.⁵⁶

Kui juhatuse liige on sattunud huvide konflikti olukorda, ei tohi ta kuritarvitada oma õiguslikku seisundit ega osäühingu usaldust.⁵⁷ Lojaalsuskohustus on kantud juriidilise isiku juhtorgani liikmele laienevast üldisest kohustusest tegutseda temale kuuluvate õiguste teostamisele ja kohustuste täitmisel heas usus.⁵⁸ Lojaalsus tähendab ustavust, truudust ning keelab järgida kellegi teise, sh iseenda huve ning neid eelistada äriühingu kui käsundiandja huvidele.⁵⁹

Seda kõike tuleb hinnata karistusõiguses ühingu ja juhatuse liikme suhte sisustamisel, st olemuslikult peaks ebaseaduslikkus tulema just sisesuhte rikkumisest. Nii on ka RKKK lahendis 3-1-1-62-09 p-s 12 märkinud järgnevat: „Juhatus liikmeks olek on olemuselt käsunduslepingu-sarnane võlaõiguslik suhe äriühingu ja juhatuse liikme vahel. Seetõttu tuleb juhatuse liikme kohustuste rikkumist hinnata sellest võlasuhtest tulenevate kohustuste rikkumisena.“⁶⁰ Võib väita, et hoolsus- ja lojaalsuskohustuse juhtorgani liikme rikkumise puhul otseses seoses koosseisuelemendi „ebaseaduslik“ sisustamisel, sest juhatuse liikme poolt endaga või endaga seotud isikuga tehingu tegemise puhul taandub teo hindamine alati äriühingu ees üldiste kohustuste

---

⁵⁴ RKTko 3-2-1-67-03 p 23.

⁵⁵ K. Saare jt. Ühinguõigus I (viide 36) lk 143.

⁵⁶ RKTko 3-2-1-38-15 p 14, RKKko 3-1-1-41-13 p

⁵⁷ K. Saare jt. Ühinguõigus I (viide 36) lk 144.

⁵⁸ K. Saare TsÜS komm vlj (viide 2) § 35, komm 3.3.1, lk 131.

⁵⁹ *ibid.*

⁶⁰ RKKko 3-1-1-62-09 p 12

täitmisele ja selle lubatavusele.⁶¹ Kusjuures võib täpsustavalt märkida, et kui juhatuse liige pöörab vara enda või kolmanda isiku kasuks, siis on üldjuhul alati tegemist lojaalsuskohustuse rikkumisega, sest ta eelistab enda huve äriühingu omadele.

1.3 Ebaseaduslik ehk alusetu väljamakse juhtorgani liikmele KarS § 201 koosseisus

Riigikohtu praktikas on nii KarS § 201 kui ka § 217² koosseisuelemendi mõiste „ebaseaduslik“ ebamäärane ning vähest kõlapinda leidnud.⁶² Tegemist on normatiivse koosseisu tunnusega, mille puhul ei ole nõutav, et isik teaks nende täpset juriidilist tähendust, küll on aga vajalik, et isik mõistaks selliste tunnuste üldist sotsiaalset tähendust või vähemalt taolise õiguskeelest pärineva tunnuse üldkeelelist paralleelhinnaangut.⁶³ Riigikohus on oma lahendis 3-1-1-23-14 väitnud selgelt üksnes seda, et koosseisutunnus „ebaseaduslik“ on täidetud olukorras, kus kannatanu ei nõustu tehinguga.⁶⁴ Lisaks on Riigikohus eraldi rõhutanud seda, et KarS § 201 lg 1 objektiivse koosseisu täitmisest saab kõneleda vaid juhul, kui võõra vara enda või kolmanda isiku kasuks pööramine on ebaseaduslik.⁶⁵ Kuid mida see siis sisuliselt lõpuks tähendab juhatuse liikme omastamisteo analüüsimisel. Karistusseadustiku § 201 lg 1 eeldab, et tegu on karistatav üksnes siis, kui valduses oleva võõra vallasasi või isikule usaldatud muu võõras vara on pööratud enda või kolmanda isiku kasuks ebaseaduslikult. Eesti keeles tähendab mõiste „ebaseaduslik“ seadusega vastuolus või seadusvastane.⁶⁶ KarS § 201 koosseisus viitab mõiste „ebaseaduslik“ avatud koosseisule, millest tulenevalt ei kirjelda see täielikult kogu tegu, kuid annab juhise, millest lähtuda teo analüüsimisel.⁶⁷ Mõiste kasutamisel, tuleb aga analüüsida piire, et mõista kuidas seda tõlgendada juhatuse liikme poolt tehtud väljamakse hindamisel. Sellest tulenevalt on autor mõiste avamisel kasutanud grammatilist, loogilist ja süstemaatilist tõlgendamist.

⁶¹ Vt nt RKKKo 3-1-1-62-09 p 16 – 17.

⁶² Vt nt M.Kairjak, J. Sootak. Varavastaste süütegude uuemaid lahendusi Riigikohtus Kriminaalkolleegiumi otsus asjas 3-1-1-23-14. *Juridica* 2014, nr 4, lk 344 p 9.

⁶³ RKKKo 3-1-1-96-06 p 19.

⁶⁴ RKKKo 3-1-1-23-14 p 20. Vt ka 3-1-1-46-08 p 22.

⁶⁵ RKKKo 3-1-1-23-14 p 22.

⁶⁶ M. Langmets jt. Eesti keele seletav sõnaraamat „Eesti kirjakeele seletussõnaraamatu“ 2., täiendatud ja parandatud trükk. Tallinn: AS Pakett 2009. Mõiste „ebaseaduslik.“

⁶⁷ Vt nt J. Sootak. Karistusõigus üldosa (viide 20), lk 331.

Esmalt tuleb vaadata koosseisu tervikuna ning mõista, millist õigushüve KarS § 201 kaitseb. Nagu juba varasemalt märgitud, on antud koosseis suunatud omandi kaitsele AÕS § 68 lg 1 mõttes ning sellest tulenevalt kaitseb see isiku vara käsutamise õigust kolmandate isikute eest, mis vastab oma sisult koosseisu märgitud omandi pööramise teole. Kohtupraktika kohaselt sisustatakse koosseisuelementi "enda või kolmanda isiku kasuks pööramine" nn manifesteerimisteooria alusel.⁶⁸ Enda või kolmanda isiku kasuks pööramist kujutab endas tegu, mille põhjal saab järeldada, et teo toimepanija soovib edaspidi kas ise võõra asja või vara omanikuna käituda või tahab ta lasta seda teha kolmandal isikul.⁶⁹ Omastamistahte manifesteerimine on näiteks asja müümine, pantimine, äratarvitamine kuid ka näiteks asja ümbertöötamine, õiguslik käsutamine.⁷⁰ Nagu eelnevast alapeatükist on näha, siis juhatuse liikmel on välissuhtes suhteliselt piiramatult esindusõigus äriühingu varaga ümerkäimisel, st võib ta äriühingu vara vallata ja käsutada ning vara koosseisu seeläbi muuta.⁷¹ Teisalt peab aga selline volitus tulema sisesuhtest, mis ongi toimingute tegemise lubatavuse aluseks.

Ebaseadusliku pööramise teo juures saab rääkida kahest elemendist, milleks on juhatuse liikme tehtud väljamakse äriühingust ning selle alusetus. Mõiste „väljamakse“ tuleb piiritleta laiemalt kui ÄS §-des 156 ja 276. Sellest tulenevalt ei ole väljamakseks mitte üksnes dividendimaksud ühingu liikmele vaid kõik juhtorgani liikme poolt tehtavad toimingud, mille tulemusel vara (sh vallasasi) väljub äriühingust. Lähtuda tuleb KarS §-s 201 toodud vallasasja ja vara mõistest. TsÜS § 66 kohaselt on vara isikule kuuluvate rahaliselt hinnatavate õiguste ja kohustuste kogum. Vara hulka kuuluvad TsÜS § 48 kohaselt esemed, mis omakorda jagunevad asjadeks, õigusteks ja muudeks hüvedeks, mis võivad olla õiguse objektid. Seega võib väljamakse olla nii rahaline kui ka mitterahaline. Väljamakse ise saab toimuda omastamise teo juures tegevuse ja tegevusetusega. A.-L. Birk oma magistritöös väga kokkuvõtvalt märkinud, et enda kasuks pööramine ehk äriühingust väljamakse saab toimuda tegevusega toime pandud omastamise korral väljenduda tehingu, normatiivse enda kasuks pööramise, kehtetu tehingu või faktilise käitumisena ning siduva lepingu sõlmimisena.⁷² Kuigi väljamakse viitab oma olemuselt mingile tegevusele, siis sellest olenemata

---

⁶⁸ RKKKo 3-1-1-23-14, p 21.

⁶⁹ *Ibid*, p 21.

⁷⁰ J. Sootak. KarS komm vlj (viide 21), § 201, komm 4, lk 534.

⁷¹ Vt ptk 1.2

⁷² A.-L. Birk. Omastamistahte manifesteerimise tõendamise probleemid karistusseadustiku § 201 kohaldamisel. Magistritöö. Juhendajad: M. Kairjak ja J. Sootak. Tartu, 2014. Lk 17. Arvutivõrgus: http://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/42737/birk_annaliisa.pdf (26.04.2017)

saab see toimuda teatud juhtudel ka tegevusetusega.⁷³ Nii on Riigikohus oma lahendis 3-1-1-109-12 märkinud, et enda kasuks pööramine võib toimuda tegevusetusega vaid juhul, kui passiivseks jäämine kujutab endast ühtlasi omastamistahte manifesteerimist.⁷⁴ Nii võib väljamakseks pidada olukorda, kus juhatuse liikmel on kohustus asi või vara sisse nõuda äriühingu kasuks, kuid ta tahtlikult väldib seda.

Väljamakse ebaseaduslikkus peab väljenduma sellest, et juhatuse liikme poolt tehtud tehing või toiming on tehtud alusetult. Riigikohtu kriminaalkolleegiumi otsusega 3-1-1-23-14 piiritleti KarS § 201 koosseisu võrreldes seda KarS § 217² usalduse kuritarvitamise koosseisuga ning tehti juriidilise isiku omandi kaitse suhtes oluline täpsustav lahend. Tulenevalt KarS § 217² lg-s 1 otsesõnu sätestatust saab usalduse kuritarvitamist isikule karistusõiguslikult ette heita vaid juhul, kui tema karistamine vara omastamise eest KarS § 201 järgi on välistatud.⁷⁵ Erinevalt usalduse kuritarvitamisest ei nõua karistamine vara omastamise eest, et teoga oleks tekitatud varaline kahju.⁷⁶ See tähendab, et kui KarS § 217² ei kaitse vara omaniku pelka õigust vara käsutada, siis KarS § 201 puhul on karistatav juba ainuüksi ebaseadusliku varakäsituse tegemine.⁷⁷ Seega võib väita, et ka omastamise korral on tegemist usaldatud vara kuritarvitamisega, kuid antud juhul on juba kaitstud vara omaniku õigust vara käsutada, kui selleks puudub õiguslik alus.

Omandiõigus asjale või varale välistab loogiliselt omastamise objektiivse koosseisu, sest AÕS § 68 lg 1 kohaselt on omanikul õigus asja vallata, kasutada ja käsutada. Kuid AÕS § 6 lg 2 ls 2 kohaselt pole osanik ega juhatuse liige äriühingu vara omanikud, sest juriidilisele isikule kuuluva vara osas tuleb arvestada, et juriidiline isik on õigussubjekt. Asi on isiku jaoks võõras, kui see ei ole tema omandis AÕS § 68 tähenduses.⁷⁸ Ühelt poolt seondub osa osakapitaliga ehk väljendab osalust osakapitalis.⁷⁹ Osakapitali tehtud sissemakse läheb üle osaühingu omandisse ning osanik omandab sissemakse eest osa.⁸⁰ Osanik ei ole osaühingu ega osaühingu vara omanikuks.⁸¹ Teiselt poolt on osa osanikele kuuluvate nii varaliste kui ka mittevaraliste ehk juhtimisega seotud õiguste

---

⁷³ Nt RKKKo 3-1-1-109-12, RKKKo 3-1-1-113-13,

⁷⁴ RKKKo 3-1-1-109-12 p 9,

⁷⁵ RKKKo 3-1-1-23-14 p 19

⁷⁶ *Ibid.* Vt ka RKKKo 3-1-1-92-13, p 16.

⁷⁷ *Ibid.*

⁷⁸ RKKKo 3-1-1-46-08 p 19.

⁷⁹ K. Saare jt. Ühinguõigus I (viide 36), lk 220. Aktsiaseltsi osas vt ka lk 408-410.

⁸⁰ *Ibid.*

⁸¹ *Ibid.*

ja kohustuste kogum.⁸² Seega väljendab osa liikmesust osaühingus.⁸³ Osa annab osanikule õiguse osaleda osaühingu juhtimises ning kasumi ja osaühingu lõpetamisel allesjäänud vara jaotamisel, samuti muud seaduses ja põhikirjas etteanähitud õigused.⁸⁴

Äriühingu varaga kaasnevad äriühingule õigused ja kohustused ning äriühingu osa, kui osaniku või aktsionäri varaga kaasnevad iseloomult hoopis teistsugused õigused ja kohustused, mis on aga omavahelises seoses, sest juriidiline isik vajab õiguskäibes osalemiseks ning tehingute tegemiseks tahet, mille väljendajaks osanikud on juriidilise isiku sisesuhte kujundamisel juriidilise isiku esindusorganiga. Esindatava ja esindaja vahel tekkiva sisesuhte sisuks on esindaja õigused ja kohustused, mida ta peab järgima oma sisesuhtest tulenevate ülesannete täitmisel.⁸⁵ Sisesuhe reguleerib muu hulgas, kuidas on esindaja kohustatud oma kohustusi täitma ning millisel viisil on tal lubatud kasutada talle antud esindusõigust.⁸⁶ Sise- ja välissuhte erinevus seisneb eelkõige asjaolus, et kui välissuhe reguleerib seda, millises ulatuses saab esindaja teha esindatava nimel kehtivalt tehinguid, siis sisesuhte reguleerida on eelkõige küsimus, kuidas esindatav talle kuuluvat esindusõigust kasutada tohib. Esindaja sisesuhtest tulenevate kohustuste rikkumise korral tuleb seega üksikjuhul eraldi kontrollida, kas asjaomased sisesuhtest tulenevad piirangud mõjutavad ja piiravad esindaja esindusõiguse ulatust välissuhtes.⁸⁷ Kui sisesuhtest tulenevalt ilmneb selline piirang, mis ei luba tehingut või toimingut teha, või mis on vastuolus hoolsus ja lojaalsuskohustusega, siis võib just sellisel teel tehtud väljamakset pidada alusetuks ning teiste sõnadega ebaseaduslikuks KarS § 201 mõttes. Osanike nõusolek, ei saa sellest tulenevalt olla iseseisvalt juhatuse liikme vastutust välistavaks asjaoluks.⁸⁸ Seega koosneb tehingu või toimingute tegemise alus juhatuse liikmele antud volitusest ning selle reaalsest lubatavusest, kusjuures viimast tuleb kontrollida kooskõlas tsiviilõiguses esitatud imperatiivsete normidega, mis on suunatud otse äriühingu ja võlausaldajate kaitseks. Kui väljamakse tegemiseks puudub taoline seaduslik alus, siis sellisel juhul ongi tegemist alusetu ehk ebaseadusliku väljamaksega.

---

⁸² *Ibid.* Vt ka RKTko 3-2-1-7-10 p 31, RKTko 3-2-1-99-08 p 14.

⁸³ *Ibid.*

⁸⁴ *Ibid.* Vt ka RKTko 3-2-1-16-04 p 15, RKTko 3-2-1-55-14 p 21.

⁸⁵ M. Käerdi. Sise- ja välissuhte eristamine esindusõiguse teostamisel. *Juridica* 2010, nr 7, lk 519.

⁸⁶ *Ibid.*

⁸⁷ *Ibid.* Vt ka RKKko 3-1-1-42-15 p 78.

⁸⁸ Vt ptk 2.2.2

Kokkuvõtvalt võib kõige laiemas tähenduses ebaseaduslike väljamaksete tegemist iseloomustada kui väärtuse ülekandmist äriühingult liikmele või kolmandale osapoolle ilma õigusliku aluseta. Seeläbi pole õiguslikuks aluseks aga mitte üksnes käsunduslepingust või osanike koosolekust tulenev õigustus juriidilise isiku varaga tehinguid teha, taoline tegevus peab realselt vastama ka juriidilise isiku, kui õigussubjekti huvidele.⁸⁹ Sellise viisil on võimalik tuletada, et karistusõiguslikult on tagatud juriidilise isiku vara karistusõiguslik kaitse, mis on otseses seoses tsiviilõigusliku kohustuse täitmisega ehk juhatuse liikme vastutuse kindlakstegemisel ebaseadusliku väljamakse korral KarS § 201 mõttes tuleb lähtuda mõiste „ebaseaduslik“ sisustamisel rangest tsiviilõigusaktssuorsusest. Seega, kui juhtorgani liige ei täida temale seadusest, põhikirjast või juhtorgani liikme lepingust tulenevaid peamisi või spetsiifilisi kohustusi juhtorgani liikmelt tavalise oodatava hoolega või kui juhtorgani liige ei ole juriidilisele isikule lojaalne, rikkudes lojaalsuskohustuse aluseks olevat konkreetset kohustus, on täidetud KarS § 201 koosseisuelement „ebaseaduslik.“ Kui sellise teoga juhatuse liige pöörab juriidilise isiku poolt talle valdusesse antud vallasasja või usaldatud vara enda või kolmanda isiku kasuks on tegemist KarS § 201 koosseisu realiseerumisega.

Ühelt poolt täidab RKKKo 3-1-1-52-14 õiguspoliitilisi eesmärgi, samas mõiste „ebaseaduslik“ sisustamisel kaldub see kõrvale tsiviilõigusest ning tekitab nii õigusharude vahel kui karistusõiguses endas uusi probleeme, mida on vaja tulevikus lahendada.⁹⁰ Samas peab märkima, et eeltoodud teoreetiline käsitus on suhteliselt karm ning töötab vastu õiguspoliitilistele eesmärkidele, sellest olenemata on see selge ning ei põhjusta arusaamatusi ja ebaõiglust. Kokkuvõtvalt võib märkida, et äriühingu juhatuse liikme vastutus on esmajärgus tuletav tsiviilõigusest, mis reguleerib juhatuse liikme spetsiifilised kohustused ja vastutusala. Karistusseadustiku peaks rakendama üksnes, kui *ultima ratio* meetet, mis tegeleb kõige raskemate ühinguvastaste kohustuste rikkumistega. Probleem autori hinnangul ongi pigem see, et tegelikkuses oleks omastamise koosseis vajalik, aga selle rakendamise võimalus äriühingu juhatuse liikmete vastu on hetkel liiga avatud, sest kaitstav õigushüve ise ei nõua kahju tekkimist ning puuduvad teised eeldused, mis piiraks selle kohaldamist. Sellest tulenevalt võib see mõjuda äritegevusele ja majandusele kahjulikult, sest see pärsib äriotsuste tegemist. Teisest küljest saab esitada argumendi, et antud koosseis kaudselt kaitseb ärisuhteid ja loob usaldust, sest see tagab

---

⁸⁹ Vt ptk 1.2

⁹⁰ Vt ptk 2.2.3, 2.3

lisaks tsiviilõigusele tugevama normide ja juhiste täitmise kohustuse. Ilmselt uue praktika või seaduse muudatusega saaks olukorda parandada, sellest lähemalt on kirjutatud peatükis 3.

2. JURIIDILISE ISIKU NÕUSOLEK TSIVIIL- JA KARISTUSÕIGUSES

2.1 Sissejuhatus

Käesoleva töö aluseks olevas Riigikohtu otsusest 3-1-1-52-14 tuleneb teo hindamisele juurde uus aspekt, milleks on KarS § 201 koosseisu elemendi mõiste „ebaseaduslik“ oluline kitsendamine juriidilise isiku omandi kaitsel. Selle tulemusel taandati äriühingu omandit kahjustava ebaseadusliku teo hinnangu andmine osaniku nõusolekule.⁹¹ Kuid milline kvaliteet on antud nõusolekul, kas see on koosseisu välistav, õigusvastutust välistav või hoopis midagi muud? Võib väita, et igasugune otsustusprotsess, sealhulgas nõusoleku andmine on juriidilise isiku kui õigussubjekti õiguste kasutamisel kesksel kohal.

Riigikohtu poolsed argumendid antud kaasuses ei lahenda teoreetilisi probleeme ning on „ebaseaduslikkuse“ hindamisel väga kitsas lähenemine. Juriidiline isik, kui õigussubjekt toimib normide kompleksis, mille eesmärk on tagada mitte üksnes selle enamusomanike kaitse oma õiguste teostamisel läbi äriühingu, vaid ka vähemusosanike ja võlausaldajate kaitse, sellest tulenevalt on oluline juriidilise isiku terve omandi kaitse.⁹² Riigikohus seega ei lähtu teo ebaseaduslikkusest endast, vaid sellele antavast kolmanda osapoole hinnangust, mille puhul puudub täiendav kontrollaste tehingu enda seaduspärasuses kindlaks tegemisel.⁹³ Sellest tulenevalt võiks osa omanik olla ideaalis iga olukorraga nõus, kuid kas see nõusolek on ka kehtiv? Autori hinnangul tuleb vaadelda TsÜS § 38 tsiviilõigusliku tehingu kehtetuse põhimõtteid otsuse tegemisel, mis annavad eeltoodud küsimustele vastuse, kuivõrd tegemist on osaühingu puhul tahteavalduse andmise vormiga. Lisaks sellele tuleb analüüsida tsiviilõigusliku juhatuse liikme vastutuse välistamise võimalikkust olukorras, kus tehingu tegemiseks alus puudub. Sellest tuleneval ongi esimene osa käesolevast peatükist suunatud tsiviilõiguslikule teooriale ja kohtupraktikale, et analüüsida juhatuse liikme vastutuse välistamise võimalikkust tsiviilõiguses, kui tehingu tegemise alus puudub.

---

⁹¹ Rkko 3-1-1-52-14 p 16.

⁹² Kuigi tõepoolest on KarS § 201 suunatud individuaalse õigushüve kaitsele, siis sellest olenemata me ei tohiks kõrvale jätta juriidilise isikuga seotud isikuid, sest omand kui selline ei sisalda alati üksnes osanike sissemakseid. Reaalses elus on eelkõige võlausaldajate poolne soov see, et juriidiline isik säilitaks oma makse- ja tegutsemisvõime.

⁹³ Vt ptk 1.3

Riigikohtu 3-1-1-52-14 lahendist tõstatuvad esile praktika käsitlusega täiendavad probleemid. Nimelt, kui osaniku poolt on antud nõusolek, siis millisele kvaliteedile peab see vastama. Kas me lähtume siin tsiviilõigusest, millest tulenevalt pole igas olukorras võimalik anda kehtivat nõusolekut, või väidame, et karistusõiguses on eraldi tsiviilõigusest autonoomne arusaam juriidilise isiku otsusest? Nii on autor RKKKo 3-1-1-52-14 dogmaatiliste järelduste osas eraldi analüüsinud karistusõiguse teoorias püstitatud nõusoleku vorme ning andnud nende kohaldamise võimalikkuse suhtes endapoolse hinnangu Riigikohtu otsuses. Lisaks on viidatud üldistele probleemkohtadele nõusoleku instituudi osas juriidilise isiku korral. Sellest tulenevalt, millal me saame karistusõiguslikult nõusoleku lugeda antuks ja millal mitte ning kas see peab vastama mingitele formaalsetele nõuetele? Teises antud alalõigu punktiks märgib autor kitsaskohad mitme osanikuga äriühingu nõusoleku andmise osas, sest grammatilise tõlgendamise teel on võimalik välja lugeda, et kohus on justkui viidanud selle võimalikkusele.⁹⁴

Kuivõrd Riigikohus on aga kaasuses toodud kannatanu nõusolekut pidanud oma praktikas niikuinii võimalikuks, siis saab tõstatada küsimuse, kes on kannatanu, kas selleks on osanik või juriidiline isik, või teiste sõnadega, millist õigussubjekti kaitseb KarS § 201 koosseis? Sellest tulenevalt tuuakse välja peatüki viimases osas osanike ebaseadusliku nõusoleku mõju juriidilise isiku, kui õigussubjekti mõistele karistusõiguses ning võrreldakse seda tsiviilõiguses toodud seisukohtadega. Võrdluse eesmärgiks on viidata Riigikohtu 3-1-1-52-14 otsusest tekkinud kitsaskohtadele karistusõiguses.

---

⁹⁴ RKKKo 3-1-1-52-14, p 16: „Et osaühingu puhul on oluliste otsuste tegemine osanike pädevuses (vt äriseadustiku § 168), tuleb osaühingu nõusoleku tuvastamisel vara käsutuseks lähtuda sellest, kas varakäsitusega on nõus ühingu osanikud.“ Riigikohus on märkinud „osanikud“ mitmuses, millest tulenevalt võib eeldada, et juhatuse liikme vastutust välistav otsus võib olla antud ka olukorras, kus üsaühingus on rohkem kui liige.

2.2. Juriidilise isiku osaniku nõusolek tsiviilõiguses vs juriidilise isiku tahe

2.2.1 Juriidilise isiku osanike otsus tsiviilõiguses ning selle seos karistusõigusega

Eelnevatest peatükkidest ilmnes, et karistusõiguses tuleb lähtuda juriidilise isiku kui õigussubjekti huvidest, millest tulenevalt peab Kars § 201 koosseisuelemendi „ebaseaduslik“ sisustamise juures analüüsima juhtorgani liikme ja äriühingu vahelist suhet. Sellise käsitluse juures peab arvestama asjaoluga, et AÕS § 6 lg 2 ls 2 sätestab, et juriidiline isik ega tema vara ei saa kuuluda teisele isikule. Antud säte annab mõista, et juriidilist isikut iseloomustab varaline eraldatus oma liikmetest. Lähtudes karistusõiguses mõistete sisustamisel rangest tsiviilõigusaktseessoorsusest, peavad ka osanike otsused, mis välistavad juriidilise isiku juhatuse liikme vastutust, vastama tsiviilõiguses toodud otsuse kehtivuse reeglitele. Riigikohtu lahendist 3-1-1-52-14 esitatud seisukoht on aga eelneva käsitlusega vastuolus. Kuna karistusõiguslik nõusolek peaks olema seoses tsiviilõigusliku osanike otsusega, on alljärgnevates alapeatükkides analüüsitud Riigikohtu tsiviilkolleegiumi seisukohti, mis käsitlevad juriidilise isiku juhatuse liikme vastutuse välistamiseks antava osanike või aktsionäride otsuse võimalikkust olukorras, kus juhatuse liige on ebaseaduslikult äriühingu varaga tehinguid teinud.

Riigikohus on lahendis 3-1-1-52-14 märkinud järgnevat: „*Et osäühingu puhul on oluliste otsuste tegemine osanike pädevuses (vt äriseadustiku § 168), tuleb osäühingu nõusoleku tuvastamisel vara käsutuseks lähtuda sellest, kas varakäsutusega on nõus ühingu osanikud.*“⁹⁵ Sõnad „olulised otsused“ ja viide ÄS §-le 168 annab märku sellest, et tegemist peab olema otsusega tsiviilõiguslikus mõttes, sellest tulenevalt on tegemist juriidilise isiku tahteavaldamise vormiga. Antud kaasuse süüdistusest ilmneb, et süüdistatav olles juhatuse liige ja ainuosanik, tegi juriidilise isiku varaga kolm tehingut, mille eest juriidiline isik vastusooritust ei saanud.⁹⁶ Lisaks on ühe tehingu puhul tuvastatud see, et süüdistatav on väljamakstud raha saanud erinevate tehingute teel enda valdusesse (pööranud enda kasuks).⁹⁷

---

⁹⁵ RKKKo 3-1-1-52-14 p 16.

⁹⁶ RKKKo 3-1-1-52-14, p 2 jj.

⁹⁷ *Ibid.*

2.2.2 Riigikohtu tsiviilkolleegiumi praktika juhatuse liikme vastutuse välistamisel osanike nõusolekuga

Juhatusel liikme vastutuse välistamine koosoleku otsusega võib toimuda nii enne kui ka pärast juhatuse liikme kahjuliku teingu tegemist. Loogiliselt probleeme ei esine vastutuse määramisel olukorras, kus juhatuse liige teeb teingu ilma igasuguse vastava õigusliku aluseta. Riigikohtu tsiviilkolleegiumi otsuses 3-2-1-20-14 märkis kolleegium järgnevat: „(...) *juhatuse liikme kohustuse rikkumiseks on see, kui juhatuse liige teeb teingu ilma nõukogu või üldkoosoleku nõusolekuta, kui selline nõusolek on vajalik. Tehes teingu ilma kõrgema organi nõusolekuta, rikub juhatuse liige tema ja äriühingu vahelisest sisesuhtest tulenevat kohustust. (...)*“⁹⁸ Sellised kohustused tulenevad ÄS §-dest § 181 lg 2 ja 307 lg 2 esimese lause kohaselt on juhatuse liikmed äriühingu nimel tehingute tegemisel kohustatud äriühingu suhtes järgima põhikirjas ettenähtud, samuti üldkoosoleku, nõukogu või juhatuse kehtestatud piiranguid. Sellisel juhul on tegu ebaseaduslik ka karistusõiguslikus mõttes, kuivõrd juhatuse liige väljub volituse piiridest, mille osas puudub tal heakskiit.

Juriidilise isiku juhtorani liikme vastutust juriidilise isiku ees välistavaks spetsiifiliseks aluseks on juhtorgani liikme tegutsemine vastavalt juriidilise isiku üldkoosoleku või muu õiguspädeva organi õiguspärasele otsusele.⁹⁹ Kui osaühingu juhatuse liige tugineb oma tegevuses organi õiguspärasele otsusele, siis nimetatud juhul vabaneb juhatuse liige ametisuhtest tulenevast vastutusest äriühingu ees. Probleem võib tekkida aga siis, kui on olemas faktiliselt otsus, mis lubab teatud toimingut juhatuse liikmel teha, aga see ei ole kehtiv.

Riigikohus oma lahendis 3-2-1-21-12 märkinud, et juhatuse liikme hoolsuskohustuse rikkumise tuvastamisel on esmalt oluline kindlaks teha, kas oli olemas kehtiv üldkoosoleku otsus.¹⁰⁰ Seega võib sellest tuletada, et igasugune juhatuse liikme vastutuse välistamine osanike otsusega pole võimalik, osanike otsuse õiguspärasuse hindamisel tuleb lähtuda selle kehtivusest. Kui aga kehtiv otsus puudub, siis on meil võimalik rääkida kehtetust otsusest. Juriidilise isiku otsuse kehtetus on üldmõiste, millel on kaks liiki: otsus on tühine või otsus on kehtetuks tunnistatav. Otsuse kehtivuse kontrollimisel tuleb esmalt kontrollida otsuse tühisuse aluseid ning seejärel otsuse kehtetuks

---

⁹⁸ RKTko 3-2-1-20-14, p 12.

⁹⁹ K. Saare.TsÜS komm vlj (viide 2) § 37, komm 3.5.1.

¹⁰⁰ RKTko 3-2-1-21-12, p. 13.

tunnistamise aluseid.¹⁰¹ Kuivõrd kehtetul otsusel pole õigusjõudu, siis võib tuletada, et ka karistusõiguslikult pole võimalik sellisel juhul juhatuse liikme ebaseadusliku tegu juriidilise isiku vastu hinnata seaduslikuks.

Nõusolekut kaudselt käsitleva näitena saab tuua siinkohal Riigikohtu põhjaliku 29. mai 2013. a lahendi AKTSIASELTSI TALSTOK (pankrotis) pankrotihalduri Indrek Lepsoo hagi Pranas Mickevičiuse vastu,¹⁰² mille hagiavalduse kohaselt sõlmisid Talstok ja tema enamusaktsionär HTA 1. oktoobril 2004 marketingiteenuse osutamise lepingu, mille alusel esitas HTA Talstokile arved.¹⁰³ Talstok oli arved tasunud, kuid lepingul ei olnud Talstoki jaoks äratuntavat majanduslikku sisu ning selle sõlmimisel ja täitmisel eelistas kostja HTA huve Talstoki huvidele.¹⁰⁴ HTA ei osutanud Talstokile tegelikult teenuseid, vaid võttis nii Talstokist tulu välja.¹⁰⁵ Kostja oli Talstoki juhataja ja direktor ning ka HTA juhataja, samuti oli kostja HTA ainuaktsionär. Lepingule kirjutas Talstoki nimel alla direktori asetäitja Igor Pravdin ja HTA nimel kostja, kusjuures ainult kostja sai anda I. Pravdinile korralduse lepingu sõlmimiseks.¹⁰⁶ Antud kaasuses ei ole Riigikohus analüüsinud osanike otsust, aga siit ilmneb, mida saaks pidada juhatuse liikme hoolsuskohustus vastase käitumisena. Nagu käesoleva magistritöö aluseks olevas Riigikohtu lahendis 3-1-1-52-14, on ka siin tegemist olemuslikult sama probleemiga. Nimelt annab enamusaktsionär loa vara üleandmiseks teise äriühingusse, mille ainuaktsionäriks ta ise on. Antud juhul on tegemist aga tehinguga, mille tulemusel tekib äriühingule selline kahju, et see läheb pankrotti. Kuivõrd lahendis pole otseselt toodud otsust, mis välistaks juhatuse liikme vastutuse kohustuste rikkumise eest, võib taolist tühist heakskiitu pidada ka selleks, et kostja kui enamusosanik ja juhatuse liige andis selleks volituse.

Lahendis oli tegemist juhatuse liikme lepingulise kohustuse täitmisega välissuhtes, millest tulenevalt ringkonnakohus leidis, et tegemist oli juhatuse liikme seadusliku tegevusega ning seega märkis, et kohustuse rikkumine puudub. Riigikohus analüüsis antud tegevust põhjalikult ning märkis järgnevat: „Põhimõtteliselt on õige, et äriühingu juhatuse liikme kohustuse rikkumiseks ei saa pidada seda, kui juhatuse liige teeb äriühingu nimel ja arvel lepingu või muu õigusliku aluse

---

¹⁰¹ P.Varul jt. Tsiviilõiguse üldosa. Tallinn: Juura 2012, lk 289.

¹⁰² RKTko 3-2-1-40-13.

¹⁰³ *Ibid*, p 1.

¹⁰⁴ *Ibid*.

¹⁰⁵ *Ibid*.

¹⁰⁶ *Ibid*.

olemasolul makseid kolmandale isikule. Samas võib see ikkagi olla rikkumine, kui juhatuse liige teab või peab teadma, et leping, mille alusel ta makse teeb on nt tühine näilikkuse või seadusele või headele kommetele mittevastavuse tõttu või et selle saaks tühistada või et majanduslikult oleks mõistlik sellest taganeda või see üles öelda. Lepingu täitmist võib rikkumiseks pidada ka juhul, kui lepingu eesmärgiks oligi äriühingu varatuks muutmine. Kui juhatuse liige ei tee makseid ise, võib tema kohustuste rikkumist näha selles, et ta talub põhjendamatute maksete tegemist ega võta midagi ette nende takistamiseks.(...)¹⁰⁷ Ka kriminaalkolleegium on oma varasemas lahendis 3-1-1-43-13 jõudnud sisuliselt samale seisukohale, milles märkis järgenvat: „(...) TsÜS § 37 lg 1 teise lause kohaselt vabaneb juhtorgani liige vastutusest üksnes juhul, kui pädeva organi otsus, mille alusel ta tegutses, on õiguspärane. Pädeva organi äratuntavalt ebaseaduslik otsus ei välista juriidilise isiku juhtorgani liiget vastutusest oma kohustuste (sh TsÜS §-s 35 ette nähtud kohustuste) rikkumise eest.“¹⁰⁸ Seega kuivõrd kostja puhul oli tegemist AS Talstok juhatuse liikme ja enamusaktsionäri, siis ta pidi teadma, et tegemist on ebaseadusliku väljamaksega, mille tulemusel äriühingu vara saab kahjustada. Riigikohus on selgelt märkinud, et lubatavaks ei saa mitte mingil juhul pidada olukorda, kus tegemist on äriühingu varatuks muutmisega. Sellest võib järeldada, et äriühingu vara ei tohi eesmärgipäraselt kahjustada isegi siis kui selleks on enamusaktsionäri nõusolek.

Riigikohus on põhjalikult käsitlenud antud kaasuse puhul eelkõige lojaalsuskohustust, sest kostja, kui enamusaktsionär oli nii AS Tastok juhatuse liige, kui ka HTA ainuaktsionär ning samuti juhatuse liige. Riigikohus märkis järgmist: „Äriühingu juhatuse liige rikub lojaalsuskohustust muu hulgas siis, kui ta käitub huvide konfliktis tegutsedes vastuolus äriühingu huvidega ja eelistab enda huve. Selliseks olukorraks võib olla ka kahe äriühingu samaaegse juhatuse liikmena tehingu tegemise korraldamine, mille tulemusena tehing on küll kasulik ühele lepingupoolele, kuid kahjulik teisele poolele. Kuna juhatuse liige on kohustatud tegutsema aktsiaseltsi suhtes lojaalselt, heas usus ja kooskõlas heade äritavadega, peab ta oma tegevuses lähtuma põhimõttest, et tema (või tema kontrolli all oleva äriühingu) ja äriühingu, mille juhatuse liikmeks ta on, omavaheline äritegevus peab toimuma turutingimuste kohaselt (vt ka AS § 307 lg 3). Kui juhatuse liige eelistab lepingu sõlmimise korraldamisel ja selle alusel hiljem väljamaksete tegemisel enda kontrolli all oleva äriühingu huve teise lepingupoole, kelle juhatuse liikmeks ta samal ajal on, huvidele, võib

---

¹⁰⁷ *Ibid*, p 26.

¹⁰⁸ RKKKo 3-1-1-43-13, p 29.

seada pidada lojaalsuskohustuse rikkumiseks.“¹⁰⁹ Siinkohal võib tõmmata paralleele karistusõigusega. Tegemist on karistusõiguslikult klassikalise näitega, kus juhatuse liige pöörab temale usaldatud vara enda või kolmanda isiku kasuks, kui võtta aluseks, et kehtivat otsust taolise toimingu heakskiiduks ei saa toimuda. Kuivõrd tegemist oli mõlemal poolel sama juhatuse liikmega, siis ta pidi olema teadlik sellest, et vastusooritust ei toimu või et tehingu tingimused ei vasta turutingimustele, millest tulenevalt on tal võimalik rikastuda seeläbi, et ta viib vara üle äriühingusse, mille ainuaktsionär ta on. Seega ilmneb omastamistahte manifesteerumine vara kolmanda isiku kasuks pööramise teel.

Riigikohus on täienvalt märkinud antud lahendis järgnevat: „(...) *muude kohustuste kõrval on juhatuse liikmel mh kohustus säilitada aktsiaseltsi aktsiakapital, seistes hea selle eest, et aktsionäridele ei tagastataks nende sissemakseid ja et väljamaksed aktsionäridele toimuksid kooskõlas seadusega. Samuti on juhatuse liikmetel kohustus aktsionäridega tehingute tegemisel jälgida, et need ei läheks vastuollu seadusega, sh laenukeelu sätetega. (...) Ebaseadusliku ja seega keelatud väljamaksena saab käsitada igasugust olukorda, mille majanduslik tulemus on aktsionärile aktsiaseltsist väljamakse tegemine õigusliku alusega. Juhatuse liige, kes teeb võimalikuks ebaseadusliku väljamakse aktsionärile, rikub oma kohustusi ja vastutab sellega tekitatud kahju eest aktsiaseltsi ees ka ÄS § 315 lg 2 alusel.*“¹¹⁰ Antud punktis viitab Riigikohus juhatuse liikme vastutuse tekkimisele olukorras, kus üldkoosoleku otsusega poleks võimalik anda juhatuse liikme vastutust välistavat otsust.

2.2.3 Juriidilise isiku osanike otsuse tühisus

2.2.3.1 Sissejuhatus

Otsuse olemasolu küsitavus tekib olukorras, kus sellel esinevad sellised puudused, millest tulenevalt oleks see tühine. Äriseadustik näeb ette spetsiifilised otsuste tühisuse alused.¹¹¹ Organi otsuse kehtetuse alustena on kohaldatavad lisaks TsÜS §-st 38 ja äriseadustiku tulenevatele alustele ka tehingu kehtetuse üldalused niivõrd, kuivõrd need ei ole vastuolus TsÜS §-ga 38. Näiteks on organi otsuse tühisus seadusest tulenevate vorminõuete järgimata jätmisel tuletatav üldnormina

¹⁰⁹ RKTko 3-2-1-40-13 p, 27.

¹¹⁰ *Ibid*, p 28.

¹¹¹ K. Saare jt. Ühinguõigus (viide 36). Lk 205.

TsÜS § 83 lg-st 1, samuti on võimalik otsuse tühisuse tuvastamist nõuda organi otsuse näilikkuse korral vastavalt TsÜS §-le 89.¹¹²

Otsuse tühisuse toovad põhijoontes kaasa raskemad sisu- ja protseduurivead.¹¹³ Sisulised vead, mis toovad kaasa otsuse tühisuse, on otsuse vastuolu heade kommetega või võlausaldajate kaitseks või muu avaliku huvi tõttu kehtestatud seaduse sätetega. Protseduurivigadest tulevad arvesse eelkõige sellised vead, mis rikuvad osaniku õigust saada teada koosoleku toimumisest või osaleda kirjalikul hääletamisel, või mis muul viisil takistaks osaliselt osalemisõiguse teostamist ning rikuvad õigust olla koosolekul kohal, võtta vastu kaalutletud otsus ja hääletada.¹¹⁴ Eeltoodust tulenevalt saavad nn „ühemehe“ äriühingu puhul, kus ta ise on ka ainukene juhatuse liige ja ainuosanik, olla tegemist üksnes otsuse sisuliste vigadega. Kui aga äriühingul on mitu liiget, siis võib kõne alla tulla ka protseduurivead ning otsuse kehtetuks tunnistamise alused.

Otsuse sisulistest vigadest tulenevad tühisuse alused on seotud selliste rikkumistega, mille puhul on seadusandja keelanud nende tegemise ning need on suunatud eelkõige ühingu vara kaitseks. Tulenevalt TsÜS §-st 32 peavad juriidilise isiku osanikud omavahelistes suhetes järgima hea usu põhimõtet ja arvestama üksteise õigustatud huve. Osanikud peavad tegutsema juriidilise isiku huvides. Kui kahjulik otsus on tehtud ja juhatuse liige käitub taolise tühise otsuse alusel, siis võib ta vastutada oma kohustuste rikkumise tõttu. Samamoodi pole võimalik osanikel anda vastutust välistavat nõusolekut juba sooritatud juhtorgani liikme kohustusvastasele tegevusele. Heas usus tegutsev osanik peab hea usu põhimõttest tulenevalt otsustama juhatuse liikme vastu nõude esitamise olukorras, kus selgub, et juhatuse liige on oma kohustuste rikkumisega põhjustanud osaühingule kahju.¹¹⁵ Ka karistusõiguslikult omavad tähendust eelkõige sisuliste vigadega otsused, sest majanduslikult mõjutavad juriidilise isiku vara eelkõige taolised tühised otsused, mille alusel juhtorgani liige tehinguid teeb või mille alusel teda üritatakse vastusest vabastada juriidilise isiku ees. Kuivõrd selline õigustus pole kehtiv, siis on võimalik, et juhatuse liige vastutab oma kohustuste rikkumise eest ka karistusõiguslikult. Seega peab autor vajalikuks need ka välja tuua õiguskirjanduses esitatu kaudu alljärgnevas loetelus.

---

¹¹² K. Saare. TsÜS komm vlj (viide 2) § 38, komm 3.1, lk 148.

¹¹³ RKTko 3-2-1-76-14, p. 21.

¹¹⁴ K. Saare jt. Ühinguõigus (viide 36) lk 205.

¹¹⁵ TlnRko 2-10-45832 p 13.

2.2.3.2 Otsus rikub osaühingu võlausaldajate kaitseks või muu avaliku huvi tõttu kehtestatud seaduse sätet

Traditsiooniliselt peetakse võlausaldajate kaitseks kehtestatud seadusesäteteks eelkõige neid sätteid, mis reguleerivad ühingu kapitali kaitset. Näiteks võib tühiseks pidada ÄS § 159 lg 1 p 1 tulenevalt selliseid osanike otsuseid, milles on mindud vastuollu laenukeelu reeglitega ja on otsustatud anda laenu osanikule, kelle osaga on esindatud rohkem kui viis protsenti osakapitalist. Samuti on võlausaldajate kaitseks kehtestatud seadusesättega vastuolus otsus, mis rikub väljamaksete tegemise reegleid (ÄS § 157 lg 1) ja millega on näiteks otsustatud osanikele maksta ühingust välja mingi rahasumma, kuigi dividendide maksmiseks võimalusi ei ole ja osanikud ei ole otsustanud ka kapitali vähendada.¹¹⁶

Samuti tulenevad ÄS §-dest 162-164 võlausaldajate kaitseks kehtestatu oma osa omandamist reguleerivad normid. Tühine on näiteks otsus, millega osanikud otsustavad, et osaühing omandab oma osa, sest see on vastuolus ÄS § 162 lg-s 1 sätestatud oma osa omandamise keeluga. Samuti on oma olemuselt võlausaldajate kaitsenorm ÄS § 194¹, mille esimese lause järgi võib osakapitali suurendamisel uute või suurendatavate osade eest tasumisel osanike otsusel tasaarvestada osaniku või osa omandava isiku nõude osaühingu vastu, kui see ei kahjusta osaühingu ega tema võlausaldajate huve.¹¹⁷

2.2.3.3 Otsus ei vasta headele kommetele

Tühine on heade kommete vastane otsus. Otsus on üks tehingu liik, millest tulenevalt kohaldatakse sellele heade kommete vastasuse selgitamisel samu põhimõtteid nagu tehingu heade kommete vastasuse puhul. Kuigi tühisuse alus ei ole TsÜS § 86, vaid ÄS § 177¹ lg 1, lihtsustakse heade kommete vastasuse sisustamisel samadest põhimõtetest nagu tehingute puhul.¹¹⁸

Silmas tuleb pidada, et heade kommete vastasus organi otsuse tühisuse alusena saab tulla kõne alla eelkõige juhul, kui heade kommete vastasus seondub otsuse sisuga ehk sellega, mida otsustati. Seega ei ole otsus heade kommete vastasuse tõttu tühine, kui heade kommete vastasusele viitav

---

¹¹⁶ K. Saare jt. Ühinguõigus I (viide 36). Lk 206.

¹¹⁷ *Ibid.*

¹¹⁸ *Ibid.*

asjaolu seondub otsuse vastuvõtmise formaalsete nõuetega ehk sellega, kuidas toimus otsustamine (näiteks ei ole heade kommete vastane otsus, mis võetakse vastu koosolekul, kus koosoleku juhataja käitub tahtlikult heade kommete vastaselt). Kui otsuse vastuvõtmisel on mingil viisil rikutud seadust, on võimalik nõuda otsuse kehtetuks tunnistamist ÄS § 178 lg 1 alusel. Heade kommete vastasus kui otsuse tühisuse alusega võib esmapilgul konkureerivaks pidada otsuse kehtetuks tunnistamise võimalust põhjusel, et saavutada ebaausalt eeliseid enda kasuks ja vähemuse kahjuks (TsÜS § 38 lg 1 teine lause). Kuna heade kommete vastasus saab üldjuhul seonduda vaid otsuse sisuga, siis on eelnimetatud kehtetuks tunnistamise alus mõeldud täiendama otsuse vaidlustamisvõimalusi eelkõige siis, kui heade kommete vastasus seondub sellega, kuidas osanikud oma hääletusõigust kasutasid.¹¹⁹

Heade kommete vastane võib otsus olla eri põhjustel, mida ühiskonnas valitsevate arusaamade järgi võib pidada ebamoraalseks ja taunitavaks. Nii nagu tehingut, võib ka otsust pidada heade kommete vastaseks juhul,¹²⁰ kui see eksib ausalt ja õiglaselt mõtleivate inimeste õiglustunde ja väärtushinnangute ning õiguse põhimõtete vastu.¹²¹ Ühinguõiguses võivad heade kommete vastase käitumisena kõne alla tulla eelkõige sellised rikkumised, mille eesmärgiks on enamuse kuritarvitused vähemuse arvel.¹²²

Ka selline ärakasutamine võib endas hõlmata juhatuse liikme vastutust, kui äriühingu varaga ebaseaduslike tehingute tegemise aluseks on heade kommetega vastuolus olev otsus. Nii näiteks oleks võimalik äriühing muuta varatuks, eesmärgiga vabaneda teisest osanikust. Näiteks on Riigikohus leidnud oma otsuses 3-2-1-7-10 järgnevat: „*Kolleegiumi arvates ei saa lugeda heade kommetega kooskõlas olevaks ja lubatuks aktsionäri või osaniku tegutsemist äriühingu või selle majandustegevuse üle kontrolli haaramise nimel, kui seda tehakse ebaausate vahenditega teiste aktsionäride või osanike arvel. Isegi kui sel eesmärgil kasutatakse seadusega iseenesest otseselt vastuolus mitteolevaid vahendeid, võib tegutsemine sellise eesmärgi nimel olla õigusvastane. Seda kinnitab mh TsÜS § 138 lg 2, mille järgi ei ole õiguse teostamine lubatud mh selliselt, et õiguse teostamise eesmärgiks on kahju tekitamine teisele isikule. Kolleegiumi arvates võib kahe võrdse*

---

¹¹⁹ *Ibid.* Lk 207

¹²⁰ Vt RKTko 3-2-1-50-11 p 13.

¹²¹ Vt RKTko 3-2-1-80-05 p 23.

¹²² K. Saare jt. Ühinguõigus I (viide 36). Lk 207. Vt ka nt RKTko 3-2-1-10-17; RKTko 3-2-1-197-13 p 15 ja eraldi seost ka RKKko 3-1-1-64-15 p-d 53-54.

*osalusega osanikuga või aktsionäriaga äriühingu puhul lugeda tahtlikuks heade kommetega vastuolus olevaks käitumiseks mh osaniku või aktsionäri tegutsemist teise aktsionäri või osaniku tahteta või vähemalt teadmiseda aktsiaseltsis enamuse omandamiseks, aktsiaseltsi vara üleandmist ühe aktsionäri majandusliku kontrolli alla vms, mille tulemusena teine aktsionär kaotab sisulise kontrolli aktsiaseltsi vara üle ja sellega muutub tema osalus sisuliselt väärtusetuks. Tähtsust ei ole sellel, mida konkreetselt otsustas aktsionär kontrolli ebaõiglaseks omandamiseks ise aktsionärina või juhtorgani liikmena või mõjutas selleks äriühingu juhtorganite liikmeid või kasutas selleks kolmandaid äriühinguid või muid isikuid.*¹²³

2.2.3.4 Näilik otsus kui näiliku tehingu alus välissuhtes

Kõige ebamäärasemaks olukorraks otsuse tühisuse korral võib pidada seda, kui välissuhtes tehtav tehing on tühine TsÜS §-st 89 tuleneva näilikkuse tõttu. Näilik tehing võib olla tehtud kahel viisil: 1) pooltel ei olnud soovi üldse mingeid õiguslikke tagajärgi saavutada ja näilik tehing on tehtud ainult õigusnäivuse, st sellekohase mulje loomiseks, nagu oleks tehing tehtud, või 2) näiliku tehinguga soovitakse varjata mingit muud tehingut, mida tegelikult tehakse ja soovitakse.¹²⁴ Käesoleva töö raames omab tähtsust eelkõige TsÜS § 89 lg 1 II alternatiiv, mille kohaselt eksisteerib kaks tehingut, millest üks on näilik ja on avaldamiseks kolmandatele isikutele; teine on reaalne, mille õiguslikke tagajärgi ka tahetakse, kuid ta on varjatud kolmandate isikute eest.¹²⁵ Eeltoodud probleem väljendub äriühingute puhul praktikas eelkõige laenude, kingituste ja muude tehingute tegemisel, millal äriühingust viiakse vara välja ebaseaduslike väljamaksete teel. Kui rääkida näilikest tehingutest, millega viiakse ühingu raha välja, siis võib tekkida probleem, sest võib ilmneda, et justkui puudub äriseadustikus säte, mis keelaks osanikel nõusoleku andmise kahjuliku tehingu tegemiseks. Siinkohal omab tähtsust eelkõige sisesuhtes antava nõusoleku ja välissuhtes tehtava tehingu tõlgendamise aspekt, kuivõrd ebaseaduslik väljamakse tegemine on vastuolus seadusega.

Kui näiliku otsuse puhul on poolte huvi suunatud sellele, et jätta mulje tehingu olemasolust, siis selle taga oleva tehingu puhul on poolte huvi suunatud teise tehingu varjamisele. Osanike

---

¹²³ RKTko 3-2-1-7-10, p 37.

¹²⁴ M. Käerdi. TsÜS komm vlj (viide 2). § 89, p 3.2.

¹²⁵ K. Kook. Näilik tehing kui tühine tehing. Magistr töö. Juhendaja: P. Varul. Tartu 2014, lk 23. Arvutivõrgus kättesaadav: http://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/42647/kook_karin.pdf (05.04.2015)

eesmärgiks võib olla varjata tegelikku tehingut ja selle pärast tehakse näilik otsus, mis on suunatud kolmandatele isikutele, et näidata nõusoleku olemasolu, samas on varjatult kokkulepitud milleski muus. Sellist olukorda võib pidada topelt näilikkuseks, kuivõrd see esineb üldjuhule äriühingu puhul koos nii välis- kui sisesuhtes. Näiteks otsustavad osanikud koosolekul osta äriühingule vara 1000€ eest iseendilt, olles aga varasemalt kokku leppinud, et nad vara tegelikult äriühingule ei anna, millest tulenevalt varjatakse otsusega dividendide väljamakse tegemise otsust. Kuivõrd nad teostavad selle tehingu välissuhtes, on tegemist näiliku tehinguga, millega soovitakse jätta mulje kolmandatele isikutele, et vastusooritus toimub, kuid millega reaalsuses sooritati varjatud väljamakse ilma vastusoorituseta.

Kui see välja tuleb, siis välissuhtes tehtav näilik tehing on vastavalt TsÜS § 89 lg 2 tühine. Kui näiliku tehingu taga on varjav tehing, mille eesmärgiks on saavutada muu sisuga tehing, siis vastavalt TsÜS § 89 lg 3 tuleb varjatud tehingule kohaldada selle tehingu kohta sätestatud, mis tähendab, et varjatud tehingu sisu ja kehtivust peab analüüsima. Varjatud tehing võib olla kehtiv, kui ta vastab kõikidele kehtiva tehingu eeldustele. Kui varjatud tehing on kehtiv, siis on ta pooltele siduv ja täitmiseks kohustuslik. Kuivõrd osanike otsus on tahte väljendus ja ka see osutub näilikuks, tuleb antud otsus ümber kujundada vastavalt varjatud tehingu eesmärgile ning võtta vastu uus otsus. Seega võib tekkida olukord, kus juhatuse liige ilmtingimata ei vastuta oma hoolsuskohustuste rikkumise eest, sest see võib olla üldkoosoleku uue otsusega välistatav. Uue otsuse tegemisel võivad tulla taaskord esile aga äriseadustikus toodud otsuse tühisuse alused. Täpsemalt need alused, mis on loodud osaühingu võlausaldajate kaitseks või muu avaliku huvi tõttu kehtestatud seaduse sätetes või on vastuolus heade kommetega.

2.3 Riigikohtu Kriminaalkolleegiumi otsuse 3-1-1-52-14 dogmaatilised järeldused KarS § 201 koosseisu suhtes

2.3.1 Nõusolek karistusõiguses ja Riigikohtu lahendi 3-1-1-52-14 analüüs

Eesti õiguses pole nõusoleku instituuti positiveeritud.¹²⁶ Õigusteoreetilisest käsitlusest tulenevalt võib nõusolekul olla karistusõiguslikult erinev tähendus olenevalt sellest, kas ja mil viisil see seostub õigushüve kahjustamisega ja ka olenevalt sellest, kuidas üldse käsitleda õigushüve mõistet.¹²⁷ Liberaalne käsitlus seob õigushüve mõiste eelkõige üksikisikuga, tema vabadustega, ning seega järeldub siit, et kuivõrd õigushüve valdamine peab isikule tagama vaba eneseteostuse, siis ei saa kannatanu nõusolek seda vaba eneseteostust kuidagi kahjustada. Järelikult ei ole sellisel juhul tegemist isegi mitte koosseisupärase käitumisega.¹²⁸

Teine seisukoht tunnustab küll teatud juhtudel koosseisu puudumist kannatanu nõusoleku korral, kuid väidab siiski, et enamikul juhtudel on koosseis täidetud. Selline tegu ei ole aga kannatanu nõusoleku olemasolu tõttu keelatud – kannatanu lubab oma õigushüve kahjustada, lubab toimepanna koosseisupärase teo.¹²⁹ Selline liigitus on praegu üldtunnustatud – teatud juhtudel välistab nõusolek koosseisu (st toimib deliktstruktuuri esimesel tasandil), teatud juhtudel aga on küll koosseis olemas, kuid puudub õigusvastasus.¹³⁰ Viimast nimetatakse karistusõiguse teoorias loaks õigushüve kahjustada. Nii loa kui ka koosseisu välistava nõusoleku karistusõigusliku olulisim tingimus on individuaalhüve.¹³¹

Liikudes tagasi, käesoleva töö punktis 1.1 on märgitud, et KarS § 201 on majanduskuritegude vältimiseks oluline meede, siis tuleks ilmselt lähtuda kollektiivset õigushüve kahjustatavates eriolukordades sellest, et kollektiivhüve kahjustamiseks ei saa keegi luba anda ning tegu jääb alati õigusvastaseks olenemata sellest, kas loa andnud isik oli mingil määral ise hüve kandja või mitte.¹³² Kaudselt lähtuti antud seisukohast enne 3-1-1-52-14 lahendi tekkimist ning osanike nõusolek vara

---

¹²⁶ A. Nisu. Kannatanu nõusolek kui õigusvastasust välistav asjaolu vägivaldtegevuste kontekstis. *Juridica* 2015, nr 7, lk 463.

¹²⁷ J. Sootak. Karistusõigus üldosa (viide 20), lk 406

¹²⁸ *Ibid.*

¹²⁹ *Ibid.*

¹³⁰ *Ibid.*

¹³¹ *Ibid.*, lk 410.

¹³² Vt ptk 1.1 ja J. Sootak. Karistusõigus üldosa (vt viide 20). Lk 406.

kahjustamisel ei omanud karistusõiguslikus mõttes tähtsust, sest vara oli osaniku jaoks võõras.¹³³ Kuivõrd KarS § 201 on primaarselt suunatud individuaalhüve kaitsele ning Riigikohtu hiljutine praktika¹³⁴ osanike nõusoleku andmist vastutuse välistamiseks käsitleb, siis eeltoodust tulenevalt analüüsib autor käesolevas punktis karistusõigusliku nõusoleku andmise võimalikkust võttes arvesse tsiviilõiguses kehtivad imperatiivsed sätted, mis oma olemuselt laiemas plaanis ongi ettevõtluse, võlausaldajate ja veel üldisemalt majanduse kaitseks on loodud.

Probleem juriidilise isiku puhul seisneb selles, et igasuguse nõusoleku andmine on küll võimalik, kuid see võib olla tühistatav või kehtetu.¹³⁵ Autor peab vajalikuks rõhutada, et juriidilise isiku igasugust nõusoleku andmist reguleerivad nii tsiviilseadustiku üldosa seadus kui ka äriseadustik, millest tulenevalt peab alati kontrollima, kas nõusoleku andmine vastab ka tsiviilõiguses esitatud nõuetele. Asjaolu, et juriidiline isik ei saa ise millekski nõusolekut anda, vaid seda teostavad tema eest selle osanikud, ei tähenda, et igasuguse nõusolek on seaduspärane, millest tulenevalt oleks välissuhtes tehtav tehing aktsepteeritav seadusliku tehinguna. Nii näiteks, ei ole võimalik kehtivat nõusolekut anda tsiviilõiguses, kui see rikub osaühingu võlausaldajate kaitseks või muu avaliku huvi tõttu kehtestatud seaduse sätet, kui see ei vasta headele kommetele või kui tegemist on näiliku otsusega. Autori hinnangul peaksid antud tühisuse alused olema kohaldatavad ka karistusõiguses.

Lihtsustatult võib väita, et kui omandi vastu suunatud tegu on tahte vastane, siis see on ebaseaduslik ning kui see on kooskõlas isiku tahtega, siis see on seaduslik. Sellisel viisil võiks analüüsida tõepoolest füüsilise isiku nõusoleku andmise õiguspärasust, kuid mitte juriidilise isiku oma. Asjaõigusseaduse § 6 lg 2 ls-st 2 tuleneb, et juriidiline isik ega tema vara ei saa kuuluda teisele isikule. Sellest tulenevalt on loodud tsiviilõiguses ka imperatiivsed normid, et seda vara kaitsta pahatahtlike osanike eest. See tähendab, et tehingu tegemiseks peab olema olema seaduslik alus.

Riigikohtu lahendist 3-1-1-52-14 p-st 16 tulenevatest asjaoludest võib grammatilise tõlgendamise teel jõuda järeldusele, et omastamise koosseis on välistatud olukorras, kus äriühingul on üks osanik ning ta on selle ühingu ainukene juhatuse liige, sest antud äriühingu puhul ei ole võimalik olukord, kus osanik, kui juriidilise isiku tahtekujundaja, ei annaks oma nõusolekut taolisele tegevusele olles

---

¹³³ RKKKo 3-1-1-74-05 p 19

¹³⁴ RKKKo 3-1-1-52-14 p-d 14-16

¹³⁵ Vt ptk 2.2.

ise juhatuse liikmena selle tegevuse läbiviija.¹³⁶ Seega on justkui objektiivse koosseisu element „ebaseaduslik“ muudetav seaduslikuks seeläbi, et taolise nõusoleku juhatuse liikmele on andnud tema osanik või aktsionär.

Autori hinnangul tõlgendas Riigikohus seeläbi sõna „ebaseaduslik“ liiga kitsalt. Siinkirjutaja leiab, et Riigikohus oleks pidanud analüüsima tegu ennast ning andma vastuse küsimusele, kas tehingute tegemiseks esines seaduslik alus. Nimelt, oleks saanud analüüsida, kas näiliku tehingu taga võib ilmnedu varjatud tehing. Kuivõrd kaasuse asjaoludest ilmneb, et tehingu eesmärgiks oli sisuliselt äriühingust ebaseadusliku väljamakse tegemine,¹³⁷ oleks saanud uurida, kas sellisel juhul on toimunud lojaalsuskohustust rikkuv tehing, kui jah, siis kas osaniku nõusolek saab olla juhatuse liikme vastust välistavaks asjaoluks? Kui vastus oleks olnud eitav, siis oleks nõusoleku andmine tühine ning koosseisu element „ebaseaduslik“ oleks täidetud, sest juhatuse liige, kes oli ka äriühingu ainukene osanik, oleks tegutsenud lojaalsuskohustust rikkudes. Õigusteoorias märgitud, et kui konkreetse hüve kandja annab oma hüve kahjustamiseks vabaks, ei tähenda see veel tüpiseeritud ebaõigsuse (ehk süüteoosseisu) puudumist.¹³⁸ Kuna alusetu väljamakse tegemises väljendub ebaseaduslikus, siis peab autori hinnangul lähtuma sellest, et koosseis on täidetud. Seega oleks võimalik osanike nõusolekut ebaseaduslikuks väljamakseks analüüsida õigusvastasust välistavate asjaolude juures.

Kui on toimunud ebaseaduslik vara enda või kolmanda isiku kasuks pööramine, nagu eelduslikult oleks see ilmnenu Riigikohtu 3-1-1-52-14 asjas, siis võiks osaniku nõusolek olla teo õigusvastasust välistav asjaolu, kuivõrd taaskord üksnes selles ulatuses, milleks neil on seadusjärgne volitus antud. Karistusseadustiku § 27 kohaselt on õigusvastane tegu, mis vastab seaduses sätestatud süüteo koosseisule ja mille õigusvastasus ei ole välistatud käesoleva seadustiku, muu seaduse, rahvusvahelise konventsiooni või rahvusvahelise tavaga. Seega võimaliku õigusvastasuse hindamisel tuleb antud juhul lähtuda äriühingu puhul tsiviilõigusest, sest õiguskord tunneb ainult ühtset õigusvastasuse mõistet, mis seisneb teo vastandumises mõnele õigusnormile.¹³⁹ Taolised õigusnormid äriühingu puhul loa andmisel tulenevadki peamiselt TsÜS-st ja ÄS-st. Erinevad on üksnes õigusvastase käitumise järelmid (nt sanktsiooni kohaldamine

---

¹³⁶ Sellele järeldusele viitavad 3-1-1-52-14, p 16 toodud väited.

¹³⁷ RKKKo 3-1-1-52-14 p-d 1.1. - 1.3.

¹³⁸ J. Sootak. Karistusõigus üldosa (viide 20), lk 409

¹³⁹ Vt ka p 1.3

karistusõiguses, kahju hüvitamine tsiviilõiguses jne).¹⁴⁰ See tähendab, et teo õigusvastasuse või õiguspärasuse küsimus tuleb lahendada õiguskorra kui terviku taustal.¹⁴¹ Siit tuleneb, et tsiviil- või avalikus õiguses sisalduv teo lubatavus välistab alati süüteo koosseisule vastava teo õigusvastasuse karistusõiguslikus mõttes.¹⁴² Ning vastupidi: teo tsiviil- või avalik-õiguslik keelatus ja selle teo sisaldumine süüteo koosseisus tähendab alati karistusõiguslikku ebaõigust, seega õigusvastast tegu.¹⁴³

Kannatanu nõusolek kui karistusseadustikus sätestamata seadusülene õigustav asjaolu on määratletav kui teadlik ja vabatahtlik koosseisupärase õigushüve kahjustamise lubamine.¹⁴⁴ Kannatanu nõusolek on konkreetsetes situatsioonides õigustavaks asjaoluks vaid juhul, kui see on antud enne teo toimepanemist ja kehtib veel õigushüve rikkumise hetkel.¹⁴⁵ Teisisõnu peab olema taoline nõusolek kehtiv. Antud kaasuses sellise nõusolek andmine äriühingu osaniku poolt on aga võimatu, sest see oleks olnud ilmselt tühine arvestada asjaolu, et näiliku tehinguga sooviti viia äriühingust raha välja.¹⁴⁶

Täiendavalt võib märkida, et Riigikohus on oma lahendis 3-1-1-83-11 p-s 16.1 leidnud ka seda, et toimepanemisele järgnenud ajast äriühingu poolt loobumine süüdistatavate vastu esitatud tsiviilhagist ja nõukogu arvamust kahju mittetekkimise kohta, ei saa pidada õigusvastasust välistavateks asjaoludeks.¹⁴⁷ Samuti ei takista kannatanu loobumine tsiviilhagist varalise kahju kui kuriteo koosseisulise tunnuse tuvastamist.¹⁴⁸ Materiaalõiguslikult ei sõltu hinnang sellest, kas mingi teoga põhjustati isikule varaline kahju, ega ka sellest, kas kahjustatud isiku enda arvates on talle kahju tekitatud või kas ta soovib nõuda kahju tekitajalt selle hüvitamist.¹⁴⁹ Erinevus seisneb selles, et tsiviilhagi esitamine on kannatanu menetlusõiguslik õigus, mitte kohustus. Kriminaalmenetluslikud normid ei esita menetluslike takistusi kui kannatanu oma menetlusõiguseid ei teosta, mis kinnitab samuti kaudselt, et kannatanu õiguslikud hinnangud ei oma koosseisu

---

¹⁴⁰ J. Sootak. KarS komm vlj (viide 21) § 27 komm 3.

¹⁴¹ *Ibid.*

¹⁴² *Ibid.*

¹⁴³ *Ibid.*

¹⁴⁴ RKKKo 3-1-1-89-11 p 16.1.

¹⁴⁵ *Ibid.*

¹⁴⁶ Vt lähemalt ptk 2.2.3.4.

¹⁴⁷ RKKKo 3-1-1-89-11 p 16.1.

¹⁴⁸ *Ibid.*, 16.2.

¹⁴⁹ *Ibid.*

tuvastamise juures määravat tähtsust. Äriühingu osanike subjektiivne arvamus ei saa muuta olematuks äriühingu varalises sfääris objektiivselt toimunud muudatust, mille suhtes on seadusandja näinud ette selle seaduspärase kasutamise ja kaitse.¹⁵⁰

2.3.2 Nõusoleku andmine mitme osaniku korral

Eraldiseisva probleemina saab käsitleda Riigikohtu lahendi 3-1-1-52-14 p 16 nõusoleku andmise võimalikkust mitme osaniku korral. Riigikohus eelnimetatud punktis märkinud järgnevat: „(...) *Et osaiühingu puhul on oluliste otsuste tegemine osanike pädevuses (vt äriseadustiku § 168), tuleb osaiühingu nõusoleku tuvastamisel vara käsutuseks lähtuda sellest, kas varakäsutusega on nõus ühingu osanikud. Kui osaiühingul on vaid üks osanik, tuleb tema nõusolek varakäsutuseks omistada ka osaiühingule. Sellisel juhul on varakäsutus KarS § 201 tähenduses seaduslik.*“¹⁵¹ Kuigi Riigikohus on tuginenud ÄS § 168-le, mille sõnatuses on märgitud „osanikud“ mitmuses, siis sellest olenemata on võimalik luua loogilised järeldused, et antud nõusoleku põhimõte peaks kehtima ka olukorras, kus nõusoleku andmisel osaleb rohkem inimesi kui üks ning nad kõik on nõus ebaseadusliku varakäsutusega.¹⁵² Vastasel juhul ilmneb olukord, kus seadus ei kohtle juriidilisi isikuid võrdselt, sealhulgas nende taga seisvaid juhatuse liikmeid karistusõigusliku vastutuse määramisel.

Olukorras, kus ühingus on kaks või enam liiget, muutub otsuste vastuvõtmise protsess tsiviilõiguslikust vaatepunktist palju keerulisemaks. Nii võidakse otsuse tegemisel eksida lisaks sisulistele otsuse kehtivuse eeldustele ka otsuse vastuvõtmise protseduuriliste eelduste suhtes. Kuna aga ülalmärgitud juhul pole Riigikohus lähtunud sellest, et osaniku nõusolek peab olema kehtiv ka tsiviilõiguslikus mõttes, siis on küsitav juba ainuüksi see, millal me loeme karistusõigusliku nõusoleku antuks mitme osanikuga äriühingu korral. Probleemkohaks võibki pidada just seda, et individuaalhüve edasikandumisel osanikele tekib olukord, kus hüve käsutajaks

¹⁵⁰ Vt ka RKKKo 3-1-1-89-11 p 16.2. ja TlnRnKo 1-15-10776 p 5.9, 20.09.2016.

¹⁵¹ RKKKo 3-1-1-52-14 p 16.

¹⁵² Kuna RKKKo 3-1-1-52-14 ja sisuliselt sama teemaga seotud RKKKo 3-1-1-63-14 praktikas on käsitletud „ühemehe“ äriühinguid, siis on ka edasises praktikas eeldatud, et antud tingimus on kohaldatav ainult ainuosaniku korral. Vt näiteks: RKKKo 1-16-4197 p 35; TrtRnKo 1-11-11572 p 15, 03.02.2015; TrtRnKo 1-13-1141 p 10, 09.02.2015; TlnRnKo 1-15-10776 p 5.7, 20.09.2016. Selline lähenemine on väga piiratud ning kuna tegemist on suhteliselt uue probleemiga, siis ilmselt sellest tulenevalt puuduvad nii praktikas, kui ka teoorias põhjendused, miks see nii on.

oleks justkui mitu isikut. Seega puudub käesoleval hetkel selgus, millises olukorras on karistusõiguslik nõusolek kehtiv mitme osaniku korral?

Autor peab probleemikohaks aga seda, et Eesti õiguskirjanduses on seletatud nõusoleku instituuti eelkõige läbi füüsilise isiku ning pole käsitletud juriidilise isiku erisusi, mis tulenevad spetsiifiliselt tsiviil- ja ühinguõigusest.¹⁵³ Konkreetne lahendus puudub ka Eesti karistusõigust käsitlevas kohtupraktikas¹⁵⁴. See võib olla tingituna asjaolust, et reaalses elus selliseid olukordi väga tihti ei esine. Lahendite analüüsil ilmnas, et kaudselt on küll probleem esile tõusnud, kuid kohtud on tavaliselt lahendanud need viisil, mis eemalduvad asja menetluse viimastes astmetes mitme osanikuga nõusoleku käsitlest ning taanduvad juhatuse liikme volituste analüüsile.¹⁵⁵ Eeltoodust tulenevalt toob autor välja ühe illustreeriva näite, kuidas kohus on senini taolisi juhtumeid lahendanud, millele järgnevalt on toodud välja karistusõiguslikult autonoomse nõusoleku rakendamist käsitlev teoreetiline käsitlus mitme osaniku korral.

Tartu Ringkonnakohtu 10.06.2015 määruse asjas 1-15-4675.¹⁵⁶ Käesoleval juhul oli tegemist olukorraga, kus Riigiprokuratuur leidis, et asja ei peaks menetlema. Oma kaebuses on vandeadvokaat D. Teplõhh, märkinud järgnevat: „*Prokuratuur on ebaõigesti leidnud, et kahtlustatav tegutses seaduslikult. Riigikohus muutis küll asjas nr 3-1-1-52-14 oma senist praktikat ja leidis, et osaiühingu ainuosaniku süüditunnistamine ühingu vara omastamises ei ole võimalik. Samas muutus praktika üksnes ainuosanike osaiühingute osas ja juriidilisele isikule kuuluv vara on endiselt osaniku jaoks võõras vara. OÜ-st XXX vara väljaviimise tulemusena läks kasvuhoonete tootmise ettevõtte üle OÜ-le CCC ilma teise osaniku nõusolekuta. Tehing väljus osaiühingu igapäevase majandustegevuse raamest ning selleks oli ÄS § 317 lg 1 järgi vajalik osanike nõusolek. Riigiprokuratuuri väide, et kahtlustataval oli seadusest tulenev õigus esindada juhatuse liikmena äriühingut, sh äriühingu nimel tema vara käsutada ja kohustusi võtta, on vastuolus kohtupraktikaga (RKKKo nr 3-1-1-43-13, p 24).*“¹⁵⁷ Kaasuse asjaoludest ilmneb, et antud juhul tegutses OÜ XXX äriühing kasvuhoonete tootmisega, millest tulenevalt võib eeldada kasvuhoone

¹⁵³ Vt nt: J. Sootak. Karistusõigus üldosa (viide20), lk 411 – vana praktika käsitlus, mis pole kehtiv (RK 3-1-1-74-05 p 19); K.Kühl. Karistusõigus üldosa. Tallinn: Juura 2002, lk 195 – juriidilise isiku käsitlus puudub. A. Nisu .Kannatanu nõusolek kui õigusvastasust välistav asjaolu vägivallategude kontekstis. Juridica 2015, nr 7, lk 457.

¹⁵⁴ Autor on läbi vaadanud kohtupraktika, mis on loodud pärast 3-1-1-52-14 otsuse tegemist ning pole tuvastanud probleemi käsitlevat praktikat.

¹⁵⁵ Vt nt RKKKo 1-16-4197; TrtRnKm 1-15-4675, 10.06.2015.

¹⁵⁶ TrtRnKm 1-15-4675, 10.06.2015.

¹⁵⁷ *Ibid*, p 7.3.

kasuliku mudeli edasiandmisel ja selle kasutamisel teises äriühingus võib kannatanu vara väheneda. Seega oleks pidanud kontrollima sisuliselt, kas kasuliku mudeli puhul on tehing väljunud igapäevase majandustegevuse raamest ning seeläbi kontrollima ka lojaalsuskohustuse rikkumist.

Ringkonnakohus nõustus prokuratuuri väidetega ning märkis järgnevat: „*Prokuratuur võttis arvesse kõiki kaebuses esitatud asjakohaseid väiteid ja Riigiprokuratuuri määruses on neile ka ammendavalt vastus antud. E.F. il oli põhikirja kohaselt õigus ainuisikuliselt OÜ-d XXX esindada ning tehtud tehingud ei väljunud esindusõiguse piiridest. Ka varasemalt on mõlemad juhatuse liikmed kasutanud õigust ainuisikuliselt osühingut esindada ning selline õigus on neil jätkuvalt. Kuna prokuratuur pidas tuvastatud andmete järgi E.F. i tegevust seaduslikuks, puudus vajadus ka täiendavate menetlustoimingute tegemiseks ja rohkemate asjaolude väljaselgitamiseks.*”¹⁵⁸ Samas möönab kohus, et ilmselt midagi ebaseaduslikku võib olla tsiviilõiguslikus mõttes, seda aga sisuliselt kontrollimata märgib järgnevat: „*(...)Kriminaalasjast nähtub, et tegemist on äri vaidlusega, kus osapooled ei ole suutnud saavutada kokkulepet ning asja püütakse lahendada kriminaalmenetluse kaudu. Kuriteokahtlust on kontrollitud, see ei leidnud kinnitust ning kaebaja väited ei anna alust kriminaalmenetluse jätkamiseks. Vajadusel saab N. Farber pöörduda nimetatud äri vaidluses tsiviilkohtusse.*“¹⁵⁹

Selliste patiseisude tekkimine äriühingutes pole ilmselt väga eriline nähtus, mil kumbki osapool ei soovi enam koostööd teha ning sellest tulenevalt jääb vara sellesse kinni ning äritegevus peatub. Probleemkohaks selliste keeruliste juhtumite puhul võib pidada seda, et antud olukorras võib kriminaalmenetlusega tekkida situatsioon, kus tegu on karistav, aga tsiviilõiguslikku eksimust ei leita või vastupidi. Näiteks leitakse tsiviilmenetluses, et kasvuhuone kasuliku mudeli edasiandmine oli ebaseaduslik ning tehing väljus äriühingu igapäevasest majandustegevust.

Eraldiseisev küsimus oleks antud lahendi puhul see, kas menetluse lõpetamisel oleks võinud märkida, et antud juhul on olemas äriühingu poolte osade osaniku nõusolek taolise tehingu tegemiseks. Küsimus puudutab eelkõige lubamisvõimelisust ja nõusoleku vormi. Õigusteoreetilisest vaatepunktist võib märkida, et ilmselt pole füüsilise isiku nõusoleku kehtivuse

---

¹⁵⁸ *ibid*, p 10.

¹⁵⁹ *ibid*, p 11.

eeldused täies ulatuses kohaldatavad äriühingule. Nii näiteks pole autori hinnangul võimalik äriühingu osanike korral nõusolekut koosseisupäraseks teoks konkludentselt või vaikides, mis tähendab, et eelduslikult peaksid paigas olema vorminõuded.¹⁶⁰ See oleks vajalik eelkõige olukordades, kus näiteks mõned osanikud pole koosseisupärase teoga nõus ning sooviksid esitada vastuväite.

Lisaks eeltoodule, kui kalduda kõrvale tsiviilõiguslikust nõusolekust, ehk otsuse käsitlesest, siis tuleks silmas pidada, et kui ühe õigushüve käsutajaks on mitu isikut, siis tuleks sellele autori hinnangul läheneda sarnasel viisil nagu seda on tehtud kaas- ja ühisomandi korral. Kaas- ja ühisomandi korral ei ole ühel omanikul teiste nõusolekuta õigust anda luba õigushüve kahjustamiseks,¹⁶¹ mis tähendab, et teoreetiliselt peaks sellistes olukordades olema alati kõigi osanike nõusolek. Selline lähenemine tagaks kaitse küll vähemusosanikele, kuid ei kanduks edasi võlausaldajate kaitsele. Samas, toetakse see Riigikohtu lahendi 3-1-1-52-14 lähenemist. Autori hinnangul peaks ühehääline nõusolek omama tähtsus üksnes karistusõiguses ning ei ulatuks tsiviilõigusesse. Nimelt kui tehing tehakse ebaseaduslikult tsiviilõiguslikus mõttes, siis oleks võimalik teha eraldiseisev juhatuse liikme karistusõigusliku vastutust välistav otsus. Rääkida võib ka häälteenamusega otsusest, kuid siis tekib küsimus, kas konkreetse osa omanik, kes karistusõiguslikule vastutuse välistamisele on vastu, saab sellisel juhul oma osa äriühingus e. individuaalhüve vabalt käsutada?

Eeltoodud käsitlesele räägib vastu aga mitu teist teoreetilist probleemi. Näiteks võidakse näha alternatiivina asja lahendamiseks kriminaalkohtus, sest nõusoleku andmise reeglid nõuavad täieliku konsensust ning on sellest tulenevalt oluliselt karmimad ja seetõttu võivad mõjuda äritegevusele pidurdavalt. Lisaks sellele, ainuüksi tehnilise poole pealt oleks see kohaldatav üksnes äriühingutele, millel on lihtne omandistruktuur ja vähe osanike. Lisaks tuleks lahendada küsimused olukordade lahendamiseks, mil äriühingut omavad teised kehad. Ka nõusoleku andmise aeg võib tekitada küsimusi, kuivõrd Riigikohtu lahendis 3-1-1-89-11 on märgitud, et kannatanu nõusolek on konkreetsetes situatsioonides õigustavaks asjaoluks vaid juhul, kui see on antud enne teo toimepanemist ja kehtib veel õigushüve rikkumise hetkel.¹⁶² Nii tuleks lahendada küsimus, kas

---

¹⁶⁰ A. Nisu. Kannatanu nõusolek kui õigusvastasust välistav asjaolu vägivallategevuse kontekstis. *Juridica* 2015, nr 7, lk 459, 463.

¹⁶¹ J. Sootak. *Karistusõigus üldosa*. Tallinn: Juura 2010, lk 411.

¹⁶² RKKKo 3-1-1-89-11 p 16.1.

sellisel juhul peaks see vastama mingitele formaalsetele nõuetele, ning kui jah, kas antud formaalset kahjuliku tegevuse nõusolekut oleks võimalik hiljem kasutada tsiviilõiguslike vaidluste lahendamisel.

Kuigi käesoleval juhul puuduvad juhised selle kohta, millal me saame väita, et taoline nõusolek on tõepoolest olemas ja millal mitte, pole aga praktikas senimaani probleeme tekitanud, sest alamaastme kohtud on järjekindlalt oma lahendites märkinud, et see vastutuse välistamise alus kehtib üksnes olukorras, kus äriühingus on üks osanik ja ta on ise ka juhatuse liige.¹⁶³ Autor nõustub sellega, et ilmselt oleks võimalik teha erand ning jätta taoline võimalus üksnes „ühemehe“ äriühingutele. See on aga oluliselt vastuolus seaduse ühetaolise kohaldamise põhimõttega ning annab viimati nimetatule karistusõigusliku vastutuse välistamise osas ebaõiglase eelise. Probleeme poleks, kui minna tagasi enne 3-1-1-52-14 lahendit kehtinud põhimõtete juurde, mis lähtus äriühingust kui eraldiseisvad õigussubjektist.¹⁶⁴

2.3.3 Juriidilise isik, kui õigussubjekt tsiviil- ja karistusõiguses

Eelneva pinnalt oleks kohane minna tagasi abstraktsemale tasandile ja analüüsida juriidilise isiku, kui õigussubjekti olemust tsiviilõiguses ning võrrelda seda Riigikohtu lahendis 3-1-1-52-14 esitatud seisukohtadega. Eelmistes lõikudes ilmnes, et Riigikohtu hinnangul on osanike nõusoleku puhul justkui kannatanu nõusolekuga tegemist objektiivset koosseisu välistava asjaoluga, siis tekib küsimus, kas taolisest õigussubjekti kaitse vähendamisest võib ilmned negatiivseid tagajärgi. Autor otsib vastust küsimusele, milline on ja milline peaks olema äriühingu õigussubjekti eristatavus selle taga seisvate füüsiliste isikute õigussubjektsusest karistusõiguses. Taolise analüüsi tarbeks on autor esmalt esitanud juriidilise isiku kui õigussubjekti käsitlemise õigusteooria pinnal tsiviilõiguses ning seejärel Riigikohtu lahendist 3-1-1-52-14 seisukohad. Nende kahe võrdlemisel esitab autor oma hinnangu tekkinud olukorrale ning toob välja võimalikud probleemkohad.

Tsiviilseadustiku üldosa seaduse § 24 lg 1 kohaselt on juriidiline isik seaduse alusel loodud õigussubjekt. Juriidiline isik on õiguskorra poolt loodud abstraktne õigussubjekt, mis võib omada kõiki õigusi ja vabadusi ning kanda kohustusi niivõrd, kuivõrd see on kooskõlas juriidilise isiku

¹⁶³ Vt näiteks: RKKKo 1-16-4197 p 35; TrtRnKo 1-11-11572 p 15, 03.02.2015; TrtRnKo 1-13-1141 p 10, 09.02.2015; TlnRnKo 1-15-10776 p 5.7, 20.09.2016.

¹⁶⁴ Vt 2.3.3.

üldiste eesmärkida ja nende õiguste vabaduste ja kohustuste olemusega.¹⁶⁵ Juriidiline isik saab kujutada endast kas isikute ühendust (näiteks tulundusühistu, mittetulundusühing) ja/või varakogumit (näiteks sihtasutus), mis moodustab ühtlasi juriidilise isiku substantsi.¹⁶⁶ Erandina võib juriidilise isiku organisatsioon koosneda ka ühest isikust (näiteks aktsiaselts ja osühing). Seega tähistatakse terminiga „juriidiline isik“ kas isikute ühendust (erandina ka isikut) või varade ühendust (kogumit), mida kehtiv õiguskord tunnustab iseseisva õigussubjektina.¹⁶⁷

Õigussubjektsusest tulenevad juriidilisele isikule seda isikut iseloomustavad tunnused. Nii on juriidilisel isikul kui õigussubjektil õigusvõime; nimi, mis peab teda eristama teistest isikutest; organisatsioon, mis väljendab juriidiliste isikute organite süsteemis ja ning mille kaudu teostab juriidiline isik oma teovõimet; üldine vastutusvõime, mis seondub isikuks olemisega; samuti ka protsessivõime.¹⁶⁸ Tulenevalt juriidilise isiku õigus- ja teovõimest saab juriidiline isik olla ka omanik ning tal õigus oma vara käsutada. Asjaõigusseaduse § 6 lg 2 ls 2 sätestab, et juriidiline isik ega tema vara ei saa kuuluda teisele isikule. Seega annab antud säte mõista, et juriidilist isikut iseloomustab varaline eraldatus oma liikmetest.

Tsiviilõiguskirjanduses on märgitud, et juriidilise isiku õigussubjektsust tuleb eristada rangelt tema taga seisvate füüsiliste ja juriidiliste isikute õigussubjektsusest, eelkõige juriidilise isiku organi liikmetest (näiteks aktsiaseltsi aktsionäridest ja nõukogu liikmetest), sealhulgas juhtorgani liikmetest (näiteks juhatuse liikmetest), kelle kaudu kujuneb juriidilise isiku tahe ning kelle kaudu juriidiline isik lisaks tahtekujundamisele ka tegutseb suhtes kolmandate isikutega.¹⁶⁹ Kuna loomuliku tahet omab üksnes inimene, saab üksnes inimeste kaudu toimuda juriidilise isiku tahte kujundamine ja realiseerimine.¹⁷⁰

Eeltoodust tsiviilõiguslikust rangest õigussubjektsuse eraldatusest lähtus ka Riigikohtu kriminaalkolleegium oma varasemas praktikas, põhjendades oma seisukohta järgnevalt: „*Tsiviilseadustiku üldosa seaduse § 24 lg 1 esimese lause kohaselt on juriidiline isik seaduse alusel loodud õigussubjekt. Seega on juriidiline isik iseseisev õigussubjekt, keda ei saa samastada tema*

---

¹⁶⁵ K. Saare. TsÜS komm vlj (viide 2) § 24, komm 3.1.

¹⁶⁶ P. Varul, jt. Tsiviilõiguse üldosa. Juriidiline isiku mõiste kehtivas õiguses. Tallinn: Juura 2012, lk 252.

¹⁶⁷ *Ibid.*

¹⁶⁸ K. Saare. TsÜS komm vlj (viide 2) § 24, komm 3.1.

¹⁶⁹ P. Varul, jt. Tsiviilõiguse üldosa. Tallinn: Juura 2012, lk 252.

¹⁷⁰ *Ibid.*

osanikeks, aktsionärideks, liikmeteks või juhtivtöötajateks olevate füüsiliste isikutega. Asjaõigusseaduse § 6 lg 2 teine lause sätestab, et juriidilise isiku vara ega juriidiline isik ei saa kuuluda teisele isikule. Järelikult on aktsiaseltsi või osaiühingu vara aktsionäri või osaniku jaoks KrK § 141 1 ja KarS § 201 tähenduses võõras millest tulenevalt ei saa isegi siis, kui sellele aktsionärile kuulub 100% seltsi aktsiatest või osanikule ühingu ainukene osa(...).¹⁷¹ Otsuses väljendub see, et ka kriminaalõiguslikult peab äriühingu vara käsutus lähtuma seaduses etteantud tsiviilõiguslikest reeglitest, millest tulenevalt pole võimalik äriühingu vara käsutada ebaseaduslikul viisil isegi siis, kui isik on äriühingu ainukene osanik ning omab 100%-list kontrolli selle tegevuse üle ja kiidab samal ajal olles juhatuse liige iseenda tehtud tehingu heaks. Seega võib väita, et õigussubjekti käsitluses oli lähtutud tsiviilõigusest.

Riigikohtu otsusega 3-1-1-52-14 muudab kolleegium oma varasemat seisukohta. Selle lahendiga annab Riigikohus mõista, et karistusõiguslikult justkui ei oma tähtsust see, et äriühing on eraldiseisev õigussubjekt. Kohus märkis, et KarS § 201 kaitseb vara omaniku õigust vara käsutada aga leidis, et ei ole põhjust karistusõiguslikult reageerida, kui tegu pannakse toime vara omaniku nõusolekul - sellist tegu ei saa pidada ebaseaduslikuks omastamiskoosseisu mõttes kui sellega on nõus osanikud.¹⁷² Autori hinnangul on seeläbi Riigikohus liitnud äriühingu vara ja selle äriühingu osa omaniku mõiste, millest tulevalt äriühingut kui õigussubjekti on võimalik samastada selle osanikega. Seda on võimalik järeldada sellest, et Riigikohus peab seaduslikuks varakäsutust, milleks on olemas osanike nõusolek, analüüsimate tehingu sisulist õiguspärasust ja juhtorgani kohustuste täitmist äriühingu vaatepunktist.

Riigikohtu poolt loodud lahend tekitab õigussubjekti määratluses vastuolusid karistusõiguse sees kui ka õigusharude vahel. Eelkõige tekib õigusharu sisene probleem KarS § 201 ja KarS § 217² rakendamisel, sest taolisest kõrvalekaldest tulenevalt pole võimalik enam hinnata juhatuse liikmele usaldatud vara ebaseaduslikku käsutamist hooldus- ja lojaalsuskohustuste täitmise alusel, mis on suunatud otse äriühingu kui õigussubjekti kaitseks, vaid see otsustusvõimalus taandub üksnes osanike subjektiivsele hinnangule. See aga tekitab küsimuse, kas neil on võimalik karistusõiguslikult heakskiita igasugust ebaseadusliku tehingud, näiteks osade tagasimüümist äriühingule; majanduslikult ebamõistlike laenude andmist; väljamaksete tegemist, mis ei vasta

---

¹⁷¹ RKKKo 3-1-1-74-05 p 19.

¹⁷² RKKKo 3-1-1-52-14 p 16.

seaduse piirangutele jne? Probleemiks võib pidada siinkohal õiguse kohaldamisel tekkivat ebavõrdsust õigussubjektide tegude hindamisel, kuivõrd ilmneks olukord, kus nn “ühemehe äriühingud“ ja enamusosanikust juhatuse liikmed ei vastutaks kunagi äriühingu vara ebaseadusliku väljaviimise eest KarS § 201 alusel.

Seega võib esitada küsimus, miks on selline õigussubjektide eristamine vajalik ning millist tähtsust see omab piiratud vastutusega äriühingute vaatepunktist? Peamine vajadus seisneb selles, et juriidilise isik, kui seaduse alusel loodud fiktsioon, on isikute ühendus, kellele antakse õigus sooritada õigustoiminguid ning võtta kohustusi juriidilise isiku nimel. Osaledes suhtes kolmandate isikutega on vajalik, et taolise äriühingu säilimise ja selle maksevõimelisuse suhtes oleks majandus- ja õiguskäibes kindlus. Sellest tulenevalt on seadusandja piiranud juriidilise isiku õigusi ning sätestanud selle säilimise suhtes kaitsenormid, et vältida selle osanike või juhtorganite poolset vara ja muude õiguste kuritarvitamist. Kuivõrd üldjuhul välissuhetes on juriidiline isik vastutav kolmandate isikute ees, kui selle nimel on toimunud rikkumine, siis sellest olenemata säilib ühingul nõudeõigus oma juhtorganite vastu olukorras, kus taolise kahju tekitamine toimub äriühingu suhtes ebaseaduslikult ehk sisesuhtes rikkudes. Seega taandub küsimus juriidilise isiku juhatuse liikme vastutuse hindamisele, mis ei saa oleneda üksnes osanike heakskiiduks, sest sellisel juhul oleks võimalikud olukorrad, kus võlausaldajate ja vähemusosanike kaitseks sätestatud norme oleks võimalik sisuliselt eirata.

Kui tsiviilõiguslikust aspektist tulenevalt ei kaitsta üksnes osa omaniku vaid juriidilist isikut kui õigussubjekti, siis ei saa pidada mõistlikuks, et karistusõigus kaitseb üksnes äriühingu osa omaniku ja juhtorgani õiguseid, kes võivad teadvalt tegutseda äriühingu suhtes kahjulikult, eelkõige olukorras, kus ta sellest ise kasu saab. Siinkohal tuleb mõista erinevate õigusharude eesmäärke. Kui tsiviilõigus eesmärgiks on võimalike käitumisjuhiste andmine ja kahju tekkimise korral eelneva olukorra taastamine, siis karistusõiguse üheks funktsiooniks on käitumisnormide järgimise tagamine, sellest tulenevalt riigi eesmärk on tagada see, et inimesed käituksid seaduspäraselt ja ei paneks toime õigusrikkumisi. Sund tagab seaduste järgimise või ebaseaduslikkusest hoidumise ning seeläbi on võimalik kahju või ebaõigluse teket ennetada.

Autor hinnangul on vajalik, et lisaks juhatuse liikme tsiviilõiguslikule vastutusele võib juhatuse liige oma sisesuhtest tulenevate kohustuste rikkumisega täita ühtlasi süüteo koosseisu ning olla

täiendavalt tsiviilõiguslikule vastutusele vastutav vara omastamise teo eest ka karistusõiguslikult. Vastupidisel juhul aktsepteerib riik olukorda, kus seadus järgimine ei ole kohustuslik ning maksudest kõrvalehoidmise ning võlausaldajate ja osanike kaitse ei ole riigi silmis prioriteetne, võttes arvesse asjaolu, et juriidiline isik on eraldiseisvalt kaitstav õigussubjekt, kelle vara säilimise suhtes võib olla huvi ka kolmandatel osapooltel peale äriühingu enda osanike.

Probleemikohaks teoreetiliselt võib pidada olukorda, kus taolise otsustusvõime andmisega antakse juriidilise isiku osanikele võimalus kuritarvitada oma õigusi sellisel viisil, mis paneb juhatuse liikme tehingud täielikku sõltuvusse osanike tahtest. See võib luua olukorra, kus tsiviilõiguslikult oleks tehing tavapärane ja lubatud ning karistusõiguslikult karistatav. Teiseks probleemkohaks peab autor üldist ebaõiglust koosseisude karistumäärades ja nende erineval kohaldamisel tulenevalt isiku staatusest juriidilise isiku sees. Kuivõrd kaitstav õigussubjekt on juriidiline isik, siis tekib küsimus, kuidas me ühel juhul kaitseme taolise ebaseadusliku varakäsituse tegemist karistuse ülemmääraga kuni 5 aastat vangistust (KarS § 201 lg 2 või § 217²) teisel juhul aga mitte. Näiteks olukorras, kus taoline nõusolek puudub ning teisel juhul, kui on olemas 100%-line või enam osanike nõusolek, saame selle kiita heaks. Nii tekitatakse olukord, kus pannakse kriminaalmenetluslikud normid sõltuvusse osanikest, mis tekitab sisuliselt situatsiooni, kus karistusõiguslikud meetmed oleksid tsiviilõiguslike meetmete käepikendus ning otseses sõltuvuses äriühingu osanikest.

Ebaloomilisus tekib ka KarS § 201 ja KarS § 384 rakendamisel. Vastuolu seisneb selles, et ühel juhul on võimalus kohtul väita, et midagi ebaseaduslikku pole juhtunud, kui aga terve äriühingu vara on saadetud jälgi segades maksuparadiisi ning äriühing muutub maksejõuetuks, siis sisuliselt samadel asjaoludel saaks väita, et antud tehingud olid ebaseaduslikud, sest need olid vastuolus hoolsus- ja lojaalsuskohustusega ning seeläbi on tekitatud kahju juriidilisele isikule kui õigussubjektile. Seda enam, oleks antud tegevus karistatav üksnes ülemmääraga kuni 3 aastat (KarS § 384). Selline olukord võib praktilises elus ilmnedagi eelkõige siis, kui maksudest või muudest nõuetest hoidumiseks on määratud juhatuse liikmeks tankist, kes tegelikult tehinguid ei juhi. Täiendavalt on ka küsitav majanduskarisusõiguslik õigushüvede käsitluse erinevus antud paragrahvides. Mõlemad normid, olles preventiivse iseloomuga peaksid ärikeskkonnas olema

suunatud kaitsma kollektiivseid õigushüvesid, mille esiplaanil peaks olema individuaalhüve kaitse ehk äriühingu omand. Käesoleval hetkel kehtib antud lähenemine aga üksnes § 384 osas.¹⁷³

Kokkuvõtvalt leiab autor seda, et karistusõiguslikult ei ole praktiline juriidilise isiku õigussubjekti mõistet uuesti luua või piirata selle kaitse eesmärke. See tekitab segadust nii õigusharu sees kui ka õigusharude vahel. Hetkel on segane see, millal me saame väita, et karistusõiguslikult on tegemist ebaseadusliku varakäsitusega ja millal mitte, kuivõrd tsiviilõiguslikus mõttes võiks tegemist olla igal juhul vastutuse aluseks oleva teoga. Eeltoodud põhjendustest tulenevalt leiab autor, et juriidilist isikut tuleb tunnustada kui omanikest eraldiseisvat kaitstavat õigussubjekti, kelle osanike poolse nõusoleku andmist tuleb täiendavalt kontrollida ebaseadusliku tehingu teostamisel.

---

¹⁷³ J. Sootak. KarS komm vlj (viide 21) § 384 komm 1.

3. VÕIMALIKUD LAHENDUSED PÜSTITATUD PROBLEEMIDELE

3.1. Sissejuhatus

Kokkuvõtvalt võib märkida, et KarS § 201 koosseisu rakendamine juriidilise isiku juhatuse liikme vastutuse määramiseks ebaseadusliku väljamakse tegemisel on keeruline. Nii on alljärgnevalt välja toodud käesolevas magistritöös kirjeldatud alusprobleemid ja nende võimalikud lahendused. Võimalike väljapakutud lahenduste osas on autor lähtunud normi eesmärgist, selle selgusest ja karistusseadustiku ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu juurde kuulavas seletuskirjas märgitud eesmärkidest: „*Seaduse laiem eesmärk on vähendada karistatavate tegude arvu, kõrvaldada ülekriminaliseerimine ning tagada seeläbi ultima ratio (äärmise abinõu) põhimõtte järgimine karistusõiguses.*“¹⁷⁴ Esimeses osas annab autor ülevaate probleemide võimalikust lahendamisest kohtupraktikaga ning seejärel toob alternatiivina välja järgmises alapunktis ettepanekud seaduse tasemel muudatuste tegemiseks.

3.2. Probleemide lahendamine kohtupraktikaga

Üldiseks probleemiks võib pidada Riigikohtu lahendist 3-1-1-52-14 sõna „ebaseaduslik“ kitsendamist KarS § 201 koosseisus, millest tulenevalt pole selge õigussubjekti ja õigushüve vaheline seos juriidilise isiku puhul.¹⁷⁵ Seeläbi on tekkinud olukord, kus võib väita, et karistusõiguses ei lähtuta rangelt tsiviilõiguslikest põhimõtetest vastutuse sisustamisel ning osanik ja äriühing on tulenevalt õigushüve käsitlest seotud justkui ühtseks õigussubjektiks, mille kaitse vajaduse määratleb iseseisvalt osanik. Nagu ka töö osadest 1.1 ja 1.3 on näha, siis on antud otsus paljuski motiveeritud õiguspoliitilistest vaadetest ning seaduse muudatusest.¹⁷⁶ Tegemist on piiripealse küsimusega, ühelt poolt juriidilise isiku vara omastamine selle ainuosanikust juhatuse liikme poolt on ebaseaduslik, teisest küljest on just tema see, kes selle väärtuse on loonud.¹⁷⁷

---

¹⁷⁴ Seletuskiri karistusseadustiku ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu juurde 554 SE, lk 8. Arvutivõrgus kättesaadav: <http://www.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/78433b29-8b2f-4281-a582-0efb9631e2ad/Karistusseadustiku%20muutmise%20ja%20sellega%20seonduvalt%20teiste%20seaduste%20muutmise%20seadus/>

¹⁷⁵ Vt ptk 1.1, 1.3 ja 2.2.3, 2.3.3.

¹⁷⁶ RKKKo 3-1-1-52-14 p 15.

¹⁷⁷ Vt ptk 1.1, 1.3.

Siin tuleb hinnata, kas Riigikohtu otsusest tulenevad positiivsed tagajärjed kaaluvad ülesse negatiivsed. Positiivseks võib pidada, et karistatavate tegude arv väheneb, mis omakorda seeläbi täidab õiguspoliitilist eesmärki. Eraldi võib siinjuures märkida ka seda, et kriminaalmenetlust, kui riigi jaoks kõige kallimat menetlusvormi, ei pea antud asjade puhul kasutama. Võib eeldada, et selliste majanduskuritegude puhul on inimressursi ja aja kulu menetlemisel suur ning paljudel juhtudel on keelatu ja lubatu piiritlemine keeruline, millest tulenevalt soovitud lahendust ei suudeta saavutada. Teiseks aspektiks on loomulikult õiguse rakendamise inimlik pool, teiste sõnadega, kui isik on loonud ja ülestöötanud äriühingu ning taolise tegevusega kolmandatele osapooltele olulist kahju ei tekitata, siis on küsitav karisusõiguslik sekkumine, kui on kolmandatel osapooltel olemas ka teised õiguslikud meetmed oma õiguste kaitseks.

Negatiivseks võib pidada aga seda, et mõistete uute tõlgenduste loomise tulemusel võib muutuda häguseks piir karistatava ja õiguspärase tegevuse vahel. Normatiivse koosseisu tunnuse „ebaseaduslik“ asetamine sõltuvusse selle osaniku koosseisu välistavast nõusolekust vähendab normi preventatiivset toimet, mis seeläbi julgustab subjekte majandusraamistikus käituma negatiivsel viisil süsteemi ära kasutatavalt. Suuremas pildis väljendub see majandustegevuses osalevate isikute usaldusväärse languses, mis võib kaudselt mõjuda pidurdavalt majanduse arengule.

Lisaks eeltoodule võib eraldiseisva negatiivse probleemina siinkohal tuua välja mitme osanikuga seonduva problemaatika. Nimelt on uus lähenemine loonud olukorra, kus on olemas sisuliselt kaks halba valikut praktikaga edasiminekuks. Esimesel juhul, kui jaatada võimalust, et erand kehtib üksnes olukordades, kus tegemist on ainuosanikust juhatuse liikmega ning see ei kehti olukorras, kus koosseisu välistamine oleks võimalik mitme osaniku korral, siis tekib olukord, kus õigussubjektide kaitse ning võimalus vabaneda vastutusest võib samade asjaolude realiseerumisel oluliselt erineda. Teine võimalus on aga jaatada olukorda, mil mitu osaniku saavad anda nõusoleku koosseisu välistamiseks. Selle rakendamisel tõusevad ülesse teised teoreetilised probleemid. Nii näiteks oleks vaja lahendada individuaalhüve jagunemisel osanike vahel nõusoleku kehtivuse eeldustega seonduvad küsimused, mille korral autori hinnangul väga head ja ühest lahendust karistusõiguslik autonoomse käsitlemise rakendamisel pole võimalik pakkuda.

Autori hinnangul kaaluvad eelnimetatud negatiivse tagajärjed kogumis ülesse Riigikohtu praktika muudatusest tulenevad positiivsed tagajärjed. Eeltoodust tulenevalt peab autori hinnangul KarS § 201 mõiste „ebaseaduslik“ sisustamisel lähtuma siiski rangest tsiviilõigusaktsessoorsusest, sest väljapakutud karistusõiguslik autonoomne lähenemine kaldub õiguspoliitilisi eesmärke täites normi eesmärgist kõrvale¹⁷⁸, sisustades seda viisil, mille tulemusel väheneb õigusselgus ja kindlus. Eelnevast tulenevalt soovib autor praktika edasisel kohaldamisel rakendada praktikat, mis kehtis enne 3-1-1-52-14 lahendi loomist, mil eristati selgelt juriidilist isikut, kui eraldiseisvat õigussubjekti selle osanikest. Sellisel viisil ei teki vastuolusid juriidilise isiku, kui õigussubjekti mõtestamisel ning ebaõiglust ja korrapäratust nii õigusharude vahel kui ka karistusõiguse siseselt.

Autor peab vajalikuks märkida, et õiguspoliitilisi eesmärke on võimalik saavutada ka teisi vahendid kasutades. Nii oleks võimalik praktikat muuta ning lähtuda asjade menetlusse võtmisel sellest, et karistusõigust rakendatakse üksnes, kui *ultima ratio* meetet, mis tegeleb kõige raskemate ühinguvastaste kohustuste rikkumistega. Ilmselt tuleks sellisel juhul märkida piir, millal asja menetletakse ja millal mitte. Lävendi määramine on muidugi keeruline, võttes arvesse omastamise koosseisus seda, et see on suunatud vara või asjade käsutamise kaitseks ning ei nõua seetõttu kahju tekkimist.¹⁷⁹ Piiri määramine võiks olla äriühingute vara vastu suunatud teo puhul omavahelises seoses kahju tekitamisega, kui selle kahju tekitajaks on juhatuse liige. Kuid ka siin tekib sisuline vastuolo, kus teatud ulatuses antakse juhatuse liikmele võimalus pahatahtlikult ilma sanktsioonideta kuritarvitada oma volitusi. Selline lahendus oleks aga oluliselt parem, võttes arvesse äriühingu võimalusi kasutada oma õiguste kaitseks tsiviilõiguslike meetmeid. Seega ei tohiks see kahju olla väike, arvestades seda, et karistusõiguse rakendamine peaks olema viimane meede. Näiteks võiks äriühingutega seotud taoliseks kahju piiriks olla KarS §-s 217² märgitu. Teisalt oleks antud kahju piiri määratlus suhteliselt julge käik ning ilmselt ei täidaks oma eesmärki selliste kaasustega kohtusse pöördumise arvu vähendamisel.

Kui aga jätkata sama praktikaga, mida Riigikohus on oma lahendis 3-1-1-52-14 märkinud, siis tuleks täiendavalt lahendada spetsiifiline küsimus mitme osaniku poolt antud juhatuse liikme karistusõiguslikku vastutust välistava nõusoleku küsimuses väga selgelt, et anda signaal avalikkusele.¹⁸⁰ Kuna hetkel praktika puudub antud asjade osas, siis on keeruline märkida

---

¹⁷⁸ Vt p 1.3.

¹⁷⁹ RKKKo 3-1-1-23-14 p 19.

¹⁸⁰ Vt ptk 2.3.2.

võimalikke suundasid. Hetkel on üksnes kindel, et ainult ühe osanikuga äriühingu puhul, milles ta on ise ka juhatuse liige, saab eeldada, et taoline vastutust välistav nõusolek ebaseadusliku tehingu või toimingu jaoks on võimalik, millest tulenevalt ei saa pidada sellisel juhul varakäsitust ebaseaduslikuks.¹⁸¹ Võttes arvesse eeltoodu, soovib autor praktika jätkamisel jätta erand kehtima üksnes ainuosanikust juhatuse liikme ebaseaduslike väljamaksete korral, et vältida edasist eemaldumist tsiviilõiguslikest põhimõtetest.

Kui aga mitte, siis peaks probleemi lahendus sellisel juhul olema kirjeldatud väga spetsiifiliselt, sisaldades endas nõusoleku kehtivuse eeldusi ning võrdlust, mille poolest selline nõusolek erineb tavapärasest füüsilise isiku nõusolekust. Näiteks tuleks kohtupraktikas märkida, kas taolise otsuse vastuvõtmiseks kehtivad tsiviilõiguslikud reeglid, millest tulenevalt piisab häälteenamuse nõudest või peaks selleks olema osanike ühehääline nõusolek.

3.3. Probleemide lahendamise seaduse muutmisega

Karistusseadustiku § 201 ja § 217² puhul on märgata, et antud normid on niivõrd üldised, et nende tõlgendamine teo hindamisel on muutunud läbi aja väga keeruliseks ning iga uue tõlgenduse loomine võib kaasa tuua endaga mitu uut probleemi.¹⁸² Just mõistete sisustamine ja nende ühetaoline kohaldamine erinevates lahendites tekitab vastuolusid.¹⁸³ Autor leiab samas, et antud probleemi ei saaks lahendada läbi olemasolevate normide konkreetsemaks muutmise, sest see võib tekitada tõlgendamisel olukorra, kus tegeliku kaitset on vaja, aga normi ulatuse tõttu seda ei võimaldata. Nii võiks autori hinnangul kaaluda võimalust luua veel selgemat normi, või isegi normide kogumit, mis oleks konkreetset suunatud juriidilise isiku juhtimisvigadele ning kataks ka *de facto* ühingujuhi vastutuse küsimuse.

Kuivõrd eeltoodud osas on autor keskendunud eelkõige probleemide analüüsile ning nende lahendustele, mida on võimalik viia ellu läbi kohtupraktika, siis ühe olulise muudatusena, mis käsitleb kõiki eeltoodud probleeme oleks karistusseadustiku muutmise uue paragrahvi liitmisega.

---

¹⁸¹ RKKKo 3-1-1-52-14 p 16.

¹⁸² Vt ptk 2.3.

¹⁸³ Vt nt KarS § 217² osas: M. Kairjak. Keerukuse redutseerimine Eesti õiguses karistusseadustiku § 217² objektiivse koosseisu relatiivsete õigusmõistete sisustamise näitel. *Dissertationes Iuridicae Universitatis Tartuensis*. Tartu, 2015.

Nii on näiteks konverentsil „Äriseadustik 20: Eesti ja Euroopa ühinguõiguse kogemused ja arenguvõimalused“ M. Kairjak esitanud slaidiseansil võimaliku kuriteo koosseisu osas järgmise idee: „Juhtorgani liikme kohustuste rikkumise eest kui sellega on põhjustatud kahju – karistatakse ____.“¹⁸⁴ Selline lahendus võimaldaks autori hinnangul juhatuse liikme vastutuse küsimuse viia eraldi paragrahvi alla, mille tulemusel oleks võimalik antud küsimuse osas eemalduda Kars §-dest 201 ja 217². Tegemist oleks normiga, mille sisustamisel saaks lähtuda tsiviilõigusest tulenevast hoolsus- ja lojaalsuskohustusest ning mille kohaldamisel erilisi probleeme ei tohiks tekkida.

Tegemist oleks raskematele juhtudele suunatud paragrahviga, mille korral saab lähtuda juhtimisveast. Kuivõrd enamus selliseid asju on ilmselt seotud maksukohustuse varjamise ja tagastusnõude alusetu suurendamisega KarS § 389¹ mõttes, nagu ka oli tegemist käesoleva töö aluseks olevas Riigikohtu lahendis 3-1-1-52-14,¹⁸⁵ siis oleks mõistlik, kui taoline kahju, ei oleks väiksem, kui suurele kahjule vastav summa, mis on märgitud KarS § 12¹ lg-s 2. Kuid nagu ka eelnevas lõigus märgitud, on tegemist arvatavasti madala piiriga. Ilmselt tuleks taolise piirmäära arvutamisel arvestada erinevaid faktorid, mis vajab asjakohast poliitilist analüüsi. Nii õigusteoreetilisest kui ka -poliitilisest vaatepunktist vaadelduna oleks tegemist ühet poolt selge ja teisalt laiahaardelise, kuid mitte igat väärkäitumist karistava normiga. Õiguspoliitilisest vaatepunktist üldiselt vaadelduna, võib eeldada, et taoline norm looks täiendavalt kindlust igapäevases majandustegevuses ning piisavalt kõrge piirmäära korral ei tohiks see olla iseenesest äritegevust pärssiv.

Uue paragrahvi loomisel võiks mõelda ka Eesti karistusõiguses autori hinnangul seni kohtupraktikas kesiselt lahendatud faktilise ühingujuhi probleemile.¹⁸⁶ Nagu ka juba varasemalt märgitud, siis tegelikult probleemiks võib pidada võlgades äriühingute müümist, selle tühjaks tegemist ja seejärel likvideerimist. See aitaks ilmselt vähendada nii nimetatud „tankistide“ osakaalu äritegevuses. Just eritunnuse olemasolu ja selle senine kitsas tõlgendus on pärssinud faktilise juhatuse liikme vastutuse hindamist. Toimepanijana saab senise tõlgenduse alusel vastutada vaid

---

¹⁸⁴ M. Kairjak. Konverents "Äriseadustik 20: Eesti ja Euroopa ühinguõiguse kogemused ja arenguvõimalused" IV sessioon - Juhtimisstandardid ja vastutus. Teema: "Aksessoorsuse astmed karistusõiguses tsiviilõiguse suhtes juhtorgani liikme karistusõigusliku vastutuse sisustamisel." Tartu Ülikooli Televisioon, 2015. Audiovisuaalne salvestis ajal 33:46 - 56:52. Arvutivõrgus: <http://www.uttv.ee/naita?id=22767> (14.03.2017)

¹⁸⁵ RKKKo 3-1-1-52-14 p 1.

¹⁸⁶ Vt nt M. Kairjak. Faktilise ühingujuhi karistusõiguslik vastutus. Juridica 2011, nr 7, lk 540-547.

formaalne juhatuse liige, faktiline ühingujuht saab vastutada vaid osavõtjana.¹⁸⁷ Sellisel juhul on faktilise ühingujuhi instituut vaid tõenduslik konstruktsioon, mille esinemise jaatamisel saab alati jaatada osavõttu, ent samas eitada toimepanemist teovalitsemise puudumise tõttu (kaastäideviimise korral).¹⁸⁸

Vahekokkuvõttena võib märkida, et majanduskuritegevuse tõkestamise vaatepunktist oleks vaja need probleemid lahendada seaduse tasandil, sest pideva tõlgendamise tulemusel võivad saada kahjustada seadusnormi esialgne mõte ja selles sisalduvad mõisted ning seeläbi võib muutuda hädaseks piir lubatu ja keelatu vahel. Olenemata lõplikust lahendusviisist, peaks tulemus olema arusaadav ning lihtne ja vastuoludeta.

---

¹⁸⁷ M. Kairjak. Faktilise ühingujuhi karistusõiguslik vastutus. *Juridica* 2011, nr 7, lk 547.

¹⁸⁸ *Ibid.*

KOKKUVÕTE

Käesolevas magistritöös analüüsis autor juriidilise isiku juhatuse liikme vastutust võõra vallasasja või temale usaldatud vara omastamise korral seos KarS §-ga 201. Tulenevalt tsiviilseadustiku üldosa seaduse § 24 lg 1 esimese lause kohaselt on juriidiline isik seaduse alusel loodud õigussubjekt, millest tulenevalt peaks täielik omandi kaitse rakenduma ka sellele. Seda enam, asjaõigusseaduse § 6 lg 2 teine lause sätestab, et juriidilise isiku vara ega juriidiline isik ei saa kuuluda teisele isikule. Ka Riigikohtu kriminaalkolleegiumi varasema parktika kohaselt lähtuti rangelt antud arusaamast ning tunnustati äriühingule, kui eraldiseisvale õigussubjektile kuuluvat omandit. Riigikohtu otsusest 3-1-1-52-14 tuli omastamise koosseisu teo hindamisele juurde aga uus aspekt, milleks oli koosseisu elemendi mõiste „ebaseaduslik“ oluline kitsendamine juriidilise isiku omandi kaitsel.

Nii olid Riigikohtu põhiargumentideks KarS § 201 mittekohaldamisel see, et KarS § 384 kohaldamisala on laiendatud ja teatud tingimuste täidetuse korral on karistatav ka juriidilise isiku võlausaldajate õiguste rikkumisel toime pandud tegu. Lisaks märkis kohus, et võlausaldajatel on võimalus oma õigus maksma panna ka tsiviilõiguslike vahenditega. Kolmanda argumentina märkis kohus, et kuna äriühingul on üks osanik ja olles samal ajal ka selle juhatuse liige, siis võib eeldada, et tema nõusolek tehingute tegemiseks on antud, olemata sellest, et tsiviilõigus seda võib keelata. Selle tulemusel viitas kohus justkui sellele, et karistusõiguslikult on äriühingu osanik juriidilise vara omanik. Nii eemalduti karistatava teo hindamisel tsiviilõigusest ning loodi uus vaatepunkt, mille tulemusel taandati äriühingu omandit kahjustava ebaseadusliku teo hinnangu andmine äriühingu osaniku nõusolekule. Eeltoodust tulenevalt oli magistritöö eesmärgiks kaardistada kohtupraktika ja õigusteooria analüüsi pinnalt tõstatuvad peamised probleemid juriidilise isiku juhatuse liikme karistuse kohaldamisel seoses KarS §-ga 201 ja pakkuda ilmnenuid probleemide adresseerimisel välja võimalikke meetmeid ja lahendusi. Kõige tähtsamate teoreetiliste probleemidena, mis tõusid lahendist tulenevalt esile on autori hinnangul KarS § 201 mõiste „ebaseaduslik“ tähenduse ebaselgus, karistusõigusliku nõusoleku andmise võimalikkus ning sellest tulenevalt juriidilise isiku, kui õigussubjekti segane määratlus karistusõiguses.

Autor analüüsis KarS § 201 koosseisu kooskõlas asjaõigusseadusega, võlaõigusseadusega ja äriseadustikuga ning leidis, et mõiste „ebaseaduslik“ juriidilise isiku vara karistusõigusliku kaitse

korral on juhatuse liikme vastutus otseses seoses tsiviilõiguslike kohustuste täitmisega. See tähendab, et juhatuse liikme karistusõigusliku vastutuse kindlakstegemine ebaseadusliku väljamakse korral KarS § 201 mõttes, tuleb mõiste „ebaseaduslik“ sisustamisel lähtuda rangest tsiviilõigusaktssuorsusest. Eeltoodu on põhjendatav asjaoluga, et juhatuse liikme kohustuste ja volituste alused tulenevad peaaesjalikult tsiviilõigusest. Nii ongi võimalik jõuda järeldusele, et kui juhtorgani liige ei täida temale seadusest, põhikirjast või juhtorgani liikme lepingust tulenevaid peamisi või spetsiifilisi kohustusi oodatava hoolega või kui juhtorgani liige ei ole juriidilisele isikule lojaalne, rikkudes lojaalsuskohustuse aluseks olevat konkreetset kohustus, on täidetud KarS § 201 koosseisuelement „ebaseaduslik.“

Seega ühelt poolt täidab RKKKo 3-1-1-52-14 õiguspoliitilisi eesmärke ja ilmneb asjakohasena, sest karistusõigus, kui *ultima ratio* meede peaks kohalduma üksnes kõige raksemate rikkumiste korral. Samas mõiste „ebaseaduslik“ sisustamisel kaldub see oluliselt kõrvale tsiviilõiguslikest aluspõhimõtetest ning tekitab karistusõiguslik autonoomse lähenemisega probleeme nii õigusharude vahel kui karistusõiguses endas.

Õigusharude vaheliseks laiemaks probleemiks võibki pidada eelkõige seda, et kui jaatada karistusõiguses äriühingu eest antava osaniku nõusoleku võimalikkust, mille tulemusel saab juhatuse liiget vastutusest vabastada, siis tekib karistusõiguses justkui eraldi arusaam õigussubjekti käsitlesest, mille tulemusel pole juriidilise isiku vara enam eraldatud selle osanikest. Kuna esimeses osas jõudis autor järeldusele, et mõiste „ebaseaduslik“ sisustamisel peaks lähtuma rangest tsiviilõigusaktssuorsusest, siis eeltoodust tulenevalt oli teise osa eesmärk analüüsida autonoomsest lähenemisest tekkinud õigusteoreetilisi probleeme.

Kuna karistusõiguslikust vaatepunktist omab omastamise juures tähtsust just juhatuse liikme tegevus, mille korral puudub õiguslik alus, siis sellest tulenevalt analüüsis autor tsiviilõigusliku nõusoleku üldist õiguslikku olemust ja seejärel juhatuse liikme tegevust olukordades, kus seadusest tulenevalt puudub osanike kehtiv nõusolek. Analüüsi tulemusel oli võimalik jõuda järeldusele, et tsiviilõiguses pole võimalik anda osanikel nõusolekut juhatuse liikme igasuguseks tegevuseks, kuna osanikud osalevad õigussuhtes eraldiseisva subjektina, millele lisaks on eraõigusliku juriidilise isiku kaitseks loodud tsiviilõiguslikud imperatiivsed normid, mille järgimisel heakskiit ebaseaduslike väljamaksete korral pole kehtiv ning sellest tulenevalt juhatuse liikme hoolsus- või

lojaalsuskohustustest tulenevat vastutust pole võimalik välistada, sest tegevuse aluseks puudub õiguslik alus.

Eeltoodu põhjal analüüsis autor RKKKo 3-1-1-52-14 dogmaatilisi järeldusi KarS § 201 koosseisu suhtes. Autori hinnangul on äriolukordade lahendamisel küsitav juba ainuüksi see, et kas KarS § 201 võib juriidilise isiku vara kahjustamise juhtudel langeda majanduskuriteo määratluse alla, millest tulenevalt oleks lisaks individuaalsele hüvele kaitstav ka kollektiivne õigushüve, mis tähendab, et sellistel puhkudel oleks osanike karistusõigusliku vastutust välistava nõusoleku andmine välistatud, sest hüve kahjustatava nõusoleku andmise eelduseks on individuaalne õigushüve. Kuna aga KarS § 201 oma olemuselt on primaarselt suunatud individuaalse õigushüve kaitsele ning ka Riigikohus oma lahendis 3-1-1-52-14 peajasjalikult sellest lähtunud, siis analüüsis autor nõusoleku andmist kui koosseisu ja õigusvastasust välistavat asjaolu.

Autor leidis, et osaniku nõusolek äriühingu vara ebaseaduslikuks käsutamiseks ei saaks olla koosseisu välistav asjaolu. Autori hinnangul oleks selline nõusolek võimalik üksnes füüsilise isiku korral. Asjaõiguseaduse § 6 lg 2 ls-st 2 tuleneb, et juriidiline isik ega tema vara ei saa kuuluda teisele isikule. Sellest tulenevalt on loodud tsiviilõiguses ka imperatiivsed normid, et seda vara kaitsta pahatahtlike osanike eest. Juriidilise isiku igasugust nõusoleku andmist reguleerivad aga nii tsiviilõiguse üldosa seadus kui ka äriseadustik, millest tulenevalt peab alati kontrollima, kas nõusoleku andmine vastab ka tsiviilõiguses esitatud nõuetele. Kuivõrd RKKKo 3-1-1-52-14 asjaoludest ilmneb, et tehingu eesmärgiks oli sisuliselt äriühingust ebaseadusliku väljamakse tegemine,¹⁸⁹ siis oleks saanud uurida, kas see vastab ka tsiviilõiguses toodud nõuetele. Kui vastus oleks olnud eitav, siis oleks nõusoleku andmine tühine ning koosseisu element „ebaseaduslik“ oleks täidetud. Kontrollides õigusvastasuse tasandit, leidis autor, et nõusoleku andmine pole võimalik, sest õiguspärasuse küsimus tuleb lahendada õiguskorra kui terviku taustal, millest tulenevalt teo tsiviilõiguslik keelatus pole võimalik tühise nõusolekuga õiguspäraseks muuta.

Liikudes edasi nõusoleku temaatikaga, analüüsis autor probleeme, mis tõusevad esile olukorras, kus juhatuse liikme vastutust välistava nõusoleku andmisel võib osaleda rohkem kui üks osanik. Kuigi RKKKo 3-1-1-52-14 käsitleb otseselt juhtumit, mille korral on äriühingul üks juhatuse liige ja osanik, siis teoreetilisest vaatepunktist peaks taoline nõusoleku andmise võimalus eksisteerima

---

¹⁸⁹ RKKKo 3-1-1-52-14 p-d 1.1. - 1.3.

ka olukorras, kus äriühingul on mitu osanikku, sest vastasel juhul tekib olukord, kus seadus ei kohtle juriidilisi isikuid ja nende taga seisvaid isikuid võrdselt.

Kõige suurema probleemkohana tuvastas autor seda, et individuaalhüve edasikandumisel osanikele, tekib olukord, kus hüve käsutajaks oleks justkui mitu isikut. Seega puudub selgus, millises olukorras on karistusõiguslik nõusolek kehtiv mitme osaniku korral? Eesti õiguskirjanduse ja praktika analüüsimisel selgus, et taoline käsitus puudub. See võib olla tingitud asjaolust, et probleem on teoreetilist laadi ning selliseid olukordi igapäevaelus esineb vähe. Autori hinnangul pole võimalik probleemi lahendamiseks ühest karistusõiguslik autonoomset lähenemist luua olemasolevale teoreetilisele pinnale, sest selle praktiline rakendamine ja loogilisus tekitaksid vasturääkivusi. Seega märkis autor, et RKKKo 3-1-1-52-14 tulenevat erandit peakski kohaldama üksnes olukordades, kus äriühingul on ainult üks osanik ja ta ise on ka selle ühingu juhatuse liige. Kuna aga antud lähenemine kohtleb erinevaid subjekte ebavõrdselt, siis autor soovib õiglase lahenduse saamiseks rakendada praktikat, mis kehtis enne RKKK 3-1-1-52-14 otsuse tegemist.

Suundudes tagasi üldisema probleemi, ehk juriidilise isiku kui õigussubjekti tasandile, leidis autor, et karistusõiguslikult tuleb seda tunnustada kui osanikest eraldiseisvat õigussubjekti, mille vara säilimise ja kaitse osas kehtivad samad reeglid, mis on füüsilise isiku korral. Erinevuseks saabki pidada aga seda, et seadusest tulenevalt on olemas täiendavad tsiviilõiguslikud imperatiivsed reeglid, millest tulenevalt pole võimalik osanikel anda nõusolekut ebaseaduslikuks varakäsituseks. Vastupidisel juhul aktsepteerib riik olukorda, kus seadus järgimine ei ole kohustuslik ning maksudest kõrvalehoidmise ning võlausaldajate ja osanike kaitse ei ole riigi silmis prioriteetne, mis omakorda mõjutab kaudselt majanduses osalevate subjektide usaldusväärust.

Autor näeb üldjoontes kolme võimalikku lahendust. Esimese alternatiivina on välja pakutud võimalus pöörduda tagasi varasemale praktikale, mis kehtis enne 3-1-1-52-14 lahendi loomist. Sellises olukorras teoreetilisi probleeme õiguse kohaldamisel ei tekkinud ning juriidilist isikut, kui õigussubjekti käsitleti eraldiseisvana selle osanikest. Antud lahendus on selge ning õigusharude vahelisi ja karistusõiguse siseseid probleeme ei tohiks tekkida, samas ei täida see õiguspoliitilisi eesmärke ning inimlikust küljest liiga võib näida karm lähenemine väikeste rikkumiste korral. Olukorra leevendamiseks oleks võimalik koosseisule asetada piirmäärad. Taoline lähenemine vajaks põhjalikku õiguspoliitilist analüüsi, mis käesoleva tööga pole kaetud.

Teise alternatiivina on autor pakkunud välja võimalust jätkata sama praktikaga, aga arvestades asjaolu, et see on kohaldatav üksnes olukordades, kus äriühingul on üks osanik, kes tegutseb ka juhatuse liikmena. Nii jäävad püsima küll mõned vasturääkivused, kuid samas saavutatakse õiguspoliitilised eesmärgid. Autor soovib sellises olukorras anda selge hinnang, millistele olukordadele antud põhimõte on rakendatav.

Mõlema eeltoodud käsitluse puhul jäävad siiski õhku probleemid, milleks on normide ja nendes sisalduvate mõistete pidev tõlgendamine kohtupraktikas ja sellest tulenev ebaselge normi sisu jälgitavus ja arusaadavus. Eeltoodust tulenevalt on kolmanda ja autori hinnangul kõige vajalikuma lahendusena välja pakkunud võimalust rakendada seaduses täiesti uus norm, mille eesmärk oleks luua õigusselgust ning mille tulemusel juhatuse liikme vastutuse küsimused saaksid koonduda ühe paragrahvi alla.

Kokkuvõtvalt võib märkida, et Riigikohtu lahendi 3-1-1-52-14 seisukohad ei ole lõplikud ning vajadusel saab neid tulevikus muuta. Muudatused võib esile kutsuda nii vajadus tegeleda eelnimetatud probleemkohtadega kui ka muud karistusõiguse sisesed või välised mõjurid. Vajalike muutuste korral peab kohus olema valmis olukorda analüüsima ja kiirelt reageerima.

Unlawful Distribution of Company Funds in Light of the Supreme Court Criminal Law Chamber's Verdict 3-1-1-52-14

SUMMARY

In this Master's Thesis, the author analyzed the criminal liability of a management board member of a company in the event of embezzlement under § 201 of the Penal Code. According to the first sentence of § 24 subsection 1 of the General Part of the Civil Code Act, a legal entity is a subject of law founded pursuant to law, which means that full protection of property should also apply to this kind of legal construction. Moreover, the second sentence of § 6 subsection 2 of the Law of Property Act provides that the property of a legal person or a legal person shall not belong to other persons. According to the earlier Supreme Court Criminal Chamber's view which was valid before the 3-1-1-52-14 verdict, this kind of understanding was strictly implemented and recognized. Therefore, the property of a legal entity was protected from the owners and management board members, as otherwise there would not have been any means to protect the creditors of the company. This kind of approach was conducted even in the cases when the company had only sole shareholder who was also acting as a management board member.

With the Supreme Court Criminal Law Chamber's verdict 3-1-1-52-14, a new approach was implemented. The entire board of the Criminal Chamber found that it was necessary to change the previous practice and as a result found that it is not possible to convict the sole shareholder of the private limited company for embezzlement of the company property. The court explained the decision with two main aspects. First of all, it found that the legal situation has changed over time and therefore there are other new means in order to protect the creditors, e.g. Penal Code § 384 - Causing insolvency. Furthermore, the court made a remark, that in case the creditors can not protect their rights in criminal process then it does not mean that rights will be automatically left without legal protection and marked that the creditors can protect their rights through civil law.

Secondly, the court marked that the criminal liability of the sole shareholder of the private limited company for the absorption of the company's assets is also excluded because of the principles deriving from the general part of Criminal Law. Court explained, that the Penal Code § 201 protects the property owner's right to dispose the property. Therefore, there is no reason to react with a

Criminal Law if the act is committed with the consent of the owner of the property - such an act can not be regarded as illegal in the sense of embezzlement. If the property belongs to a private limited company, it must be taken into account when determining the consent of the owner of the property that a legal entity, as a legal fiction, can not itself give any consent, but must be given the consent of the person standing behind it. Court found that in the case of a limited liability company, it is the responsibility of the shareholders to make important decisions (based on § 168 of the Commercial Code), when determining the consent of a private limited company, it is necessary to determine whether the shareholder has given consent for the management of the assets. Therefore, the court concluded that if a private limited company has only one shareholder who is also acting as a management board member, then the consent has to be accredited to the legal entity as well. In this case, property management within the meaning of § 201 of the Penal Code is legal.

As a result, the civil law framework was partially withdrawn from the assessment of the criminal act, which meant that the assessment of the management board member's criminal liability for harming company's property through embezzlement was reduced to the consent of the company's shareholder. This meant that the civil imperative provisions made in order to protect company's property against malicious shareholder were in a way excluded from the process. Based on that, the aim of the Master's Thesis was to map out the main theoretical problems arising from Supreme Court Criminal Law Chamber verdict 3-1-1-52-14 and by addressing the problems provide possible solutions for solving them.

The purpose of the first chapter was to analyze changes brought up by the judgment of the Supreme Court 3-1-1-52-14 ruling, regarding the criminal liability of a member of the management board of a legal person and the related deviation from civil law. Specifically, the aim was to analyze whether the views expressed by the Supreme Court ruling 3-1-1-52-14 were consistent with the criminal law norm itself and with civil law. The purpose of the chapter was to find an answer to the question of how the term "illegal" in § 201 of the Penal Code should be determined in case when we are assessing the responsibilities that construct the liability of a management board member in case of embezzlement.

By analyzing § 201 of the Penal Code in accordance with the Law of Property Act, the Law of Obligations Act and the Commercial Code and available Estonian case law and theory, the author

came to a conclusion that in the event of unlawful disbursement made via company conducted by the management board member, the term "illegal" is directly related to the civil law obligations as the assets are entrusted to the person. The above is justified by the fact that the basis of the duties and powers of a member of the management board is mainly derived from civil law. Thus, it can be said that if a member of the management body does not comply with the main or specific obligations arising from the law, the articles of association with the diligence normally expected from a member of a managing body, or if the member of the management body is not loyal to the legal person, in violation of the specific obligation underlying the loyalty obligation, the Penal Code § 201 term "unlawful" may be fulfilled. As a result, the author found that the term "illegal" in Penal Code § 201 must be interpreted in accordance with civil law accessoriness.

Contradictory to that, the Supreme Court ruling 3-1-1-52-14 fulfills the politically stated objectives of law and appears appropriate, since criminal law as *ultima ratio* measure should apply only in the case of most serious offenses. At the same time, the new autonomous approach of "unlawful" deviates significantly from the basic principles of civil law and gives rise to new problems, both between the branches of the law and in the criminal law itself. In particular, the wider problem between law branches is that if the criminal law empowers the company's shareholder's consent to approve management board's unlawful disbursement and therefore excludes any criminal liability, then it appears as though there is a separate understanding in the criminal and civil law about the legal person being a subject of law, meaning that the legal person's assets are not separated from its shareholder's when we are talking about criminal law.

Due to the fact, it appeared as the consent of the shareholder was playing a key role when excluding the criminal liability of management board member misconduct for the embezzlement of the company's funds. By analyzing the civil law, the author found that this kind of consent can't be valid when we are talking about unlawful distributions made out of company. This is based on the understanding that the parties participating in the legal relationship are separate subjects of law. Moreover, the shareholders and management board members have to act diligently and have the obligation to serve in the best interest of the company. Therefore, it is not possible for shareholders to grant the consent for unlawful disbursement of funds since the parties involved in the legal relationship have to keep in mind civil law imperative norms which are established in

order to protect the legal entity. In case the consent has been given, then it is most probably invalid meaning that the legal basis for management board actions is missing.

On the basis of the above, the author analyzed the dogmatic exhortations of the Supreme Court's ruling 3-1-1-52-14 regarding Penal Code § 201. The first part of the analysis focused essentially on the nature of the victim's consent and the possibility of granting it in the case of legal entity. In the opinion of the author, in regarding business situations, the mere question is, whether unlawful use of the assets of a legal person may fall under the definition of an economic crime under § 201 of the Penal Law. Meaning that not only the individual legal rights, but also in some cases the collective legal rights should be protected under the norm. Considering that § 201 of the Penal Code is an important measure for the prevention of economic crimes, it would appear that the collective legal interests in special situations may be covered by its reach. Therefore, the legal understanding is, that in these cases nobody can grant permission to harm the collective interests and the act always remains unlawful, regardless of whether the person who granted the consent was to some extent the recipient of the benefit himself or not. By accepting this view, it can be said, that the consent of the company's shareholder should not pose any effect when analyzing the offence. However, since § 201 of the Penal Code is primarily aimed at the protection of individual legal right by its nature, and the Supreme Court in its judgment 3-1-1-52-14 has essentially taken this approach, the author analyzed the consent as an exclusionary circumstance of offence.

The author took the view that the consent of the shareholder for the unauthorized use of the company's assets could not be an exclusionary matter for the offence. According to the author, such consent would be possible only in the case of a natural person. It is clear from § 6 subsection 2 of the Law of Property Law Act that a legal person and its property can not belong to another person. Consequently, additional imperative rules have been implemented in civil law to protect this property from malicious shareholders. Therefore, any consent of a legal person is regulated both by the General Part of the Civil Code Act and by the Commercial Code, meaning, it is always necessary to verify whether the consent is also in conformity with the requirements provided by the civil law. Since the circumstances of the case 3-1-1-52-14 show that the purpose of the transaction was essentially to make an unlawful distribution out of the company funds, it would have been possible to investigate whether it also meets the requirements of civil law. If the answer would have been negative, then the consent would have been void and term "illegal" would have

been filled as the management board member was acting without legal basis. In the level of preclusion of unlawfulness, the author also argued that the consent was not possible, because the issue of legality must be resolved in the light of the legal order as a whole, which makes it impossible for criminal law to state that the case is lawful in case the void consent prohibits the unlawful act.

Moving forward the author highlighted the situation where more than one shareholder can participate in giving consent. Although, the Supreme Court's ruling 3-1-1-52-14 deals directly with a case in which a company has one shareholder who is also acting as a director of the company, then from a theoretical point of view, such consent should be applicable also in the situations where a company has more than one shareholder. Otherwise there would appear a situation, where the law does not treat different legal persons and stakeholders equally. In these cases, author identified that the main problem with this approach is that by transferring the company's individual legal right over to the shareholders then it results in a situation where the individual legal right could be disposed by several persons. Therefore, it is not clear when we can say in criminal law, that consent given by multiple shareholders is valid in order to exclude the criminal liability of the management board member. Analyzing Estonian legal literature and practice, it turned out that the topic was untouched. This may be due to the fact that the problem is of a theoretical nature, and there are few such situations in everyday life. According to the author, it is not possible to solve a problem with a single criminal law autonomous approach, because its practical application and logic would create contradictions. Therefore, the author stated that the exception arising from case 3-1-1-52-14 should apply only in situations where the company has only one shareholder and one itself acts at same time as a member of the management board of that association. However, since this approach treats different subjects unequally, the author recommends applying a practice that was valid prior to the adoption of the Supreme Court narrative stated in the case 3-1-1-52-14, in order to arrive at a fair solution.

In the last part of the work, the author outlined possible solutions that will address the issues collectively. As a first alternative, the author proposed to revert to past practice which was in place before the Supreme Court's 3-1-1-52-14 ruling. This narrative did not have any contradictions, as the legal entity was treated as a separate entity from its shareholders. This solution is clear and there should not be any problems inside the criminal law or between the legal branches. On the

other hand, this does not meet legal policy objectives and from a humane point of view it seems an overly strict approach for small offenses. In order to mitigate the situation, limits could be placed on the offence, but this approach requires a thorough legal and political analysis as Penal Code § 201 does not imply that any damage as a result of unlawful use of property must be made.

Alternatively, the author proposed the possibility of continuing with the same practice, but considering that it can be applied only in the situations where the company has one shareholder, who is also acting as a member of the management board. As a result, there would be some contradictions, but at the same time political goals would be achieved. However, in both of the approaches, there still stands one overall problem in author's opinion, which is the continuous interpretation of the norms and terms in the case law, which may result in return in the poor traceability and comprehensibility of the content of the norm.

Based on the above, the author proposed a third option, which is the implementation of a new norm to the Penal Code. The norm's main objective would be to create legal clarity. The proposition is based on M. Kairjak's presentation that he gave in 2015 at the conference "Business Code 20: Experience of Estonian and European Company Law and Development Possibilities." In the presentation the following idea was proposed during a slideshow about a possible offence norm: "Violation of the obligations raising from the duties of the member of the management body by which damage is caused is punishable ____". From both the theoretical and political point of view, this kind of norm would be clear and comprehensive and on the other hand it could leave out the smaller offences that should not be solved with criminal law. From a legal-political point of view, it can be assumed that such a norm would create additional confidence in everyday economic activity and would not have large restraining effect on business decisions.

As a general assessment of the legal situation, it may be noted that the Supreme Court's 3-1-1-52-14 ruling creates legal-theoretical problems, but in a specific case, the solution seems to be fair. Just as the reality is constantly changing, the current decisions 3-1-1-52-14 of the Supreme Court is not set in stone and if necessary can be changed in the future. Changes may indicate the need to address the above-mentioned problem areas as well as internal and external factors of Penal Law. In case of necessary changes, the court must be prepared to react promptly and analyze the

situation. Regarding the changes, it is to be hoped that they will be implemented in a timely manner and with consideration of full legal landscape.

KASTUATUD LÜHENDID

AÕS	Asjaõigusseadus
KarS	Karistusseadustik
Komm vlj	Kommenteeritud väljaanne
RKKKm	Riigikohtu kriminaalkolleegiumi määrus
RKKKo	Riigikohtu kriminaalkolleegiumi otsus
RKTKo	Riigikohtu tsiviilkolleegiumi otsus
TlnRnKo	Tallinna Ringkonnakohtu otsus
TrtRnKo	Tartu Ringkonnakohtu otsus
TsÜS	Tsiviilseadustiku üldosa seadus
VÕS	Võlaõigusseadus
ÄS	Äriseadustik

KASUTATUD KIRJANDUS

1. Birk, A.-L. Omastamistahte manifesteerimise tõendamise probleemid karistusseadustiku § 201 kohaldamisel. Magistritöö. Juhendajad: M. Kirjak ja J. Sootak. Tartu, 2014.
2. Eesti infosüsteemide ja äriregister. Äriregister ning mittetulundusühingute ja sihtasutuste register põhitegevusalade kaupa, 01.12.2002 ja võrdle 01.12.2015 seisuga.
Statistilised andmed arvutivõrgus:
http://www2.rik.ee/rikstatfailid/failid/tabel.php?url=2_12tg.phtml (seisuga 01.12.2002)
(26.04.2016) http://www2.rik.ee/rikstatfailid/failid/tabel.php?url=15_12tg.htm (seisuga
01.12.2015) (26.04.2016)
3. Kairjak, M. Faktilise ühingujuhi karistusõiguslik vastutus. *Juridica* 2011, nr 7.
4. Kairjak, M. Keerukuse redutseerimine Eesti õiguses karistusseadustiku § 2172 objektiivse koosseisu relatiivsete õigusmõistete sisustamise näitel. *Dissertationes Iuridicae Universitatis Tartuensis*. Tartu, 2015.
5. Kairjak, M. Majanduskaristusõigus karistusõiguse revisjoni raames. *Juridica* 2014, nr 8
6. Kairjak, M; Sootak, J. Varavastaste süütegude uuemaid lahendusi Riigikohtus Kriminaalkollegiumi otsus asjas 3-1-1-23-14. *Juridica* 2014, nr 4.
7. Kook, K. Näilik tehing kui tühine tehing. Magistritöö. Juhendaja: P. Varul. Tartu 2014.
8. Kruusmaa, K.-C. Kriminaalpoliitika uuringud 23. Kuritegevus Eestis 2016. Justiitsministeerium: Tallinn, 2017. Lk 77. Arvutivõrgus:
http://www.kriminaalpoliitika.ee/sites/krimipoliitika/files/elfinder/dokumendid/kuritegevus_estis_est_web_0.pdf (15.04.2017)
9. Käerdi, M. Sise- ja välissuhte eristamine esindusõiguse teostamisel. *Juridica* 2010, nr 7.
10. Kühl, K. Karistusõigus üldosa. Tallinn: Juura 2002.
11. Langmets, M jt. Eesti keele seletav sõnaraamat „Eesti kirjakeele seletussõnaraamatu” 2., täiendatud ja parandatud trükk. Tallinn: AS Pakett 2009.
12. Madise, Ü. jt (toim). Eesti Vabariigi põhiseadus. Kommenteeritud väljaanne. 4., täiend. vlj. Tallinn: Juura, 2017. Arvutivõrgus:
<http://www.pohiseadus.ee/index.php?sid=1&ptid=15&p=10>
13. A. Nisu .Kannatanu nõusolek kui õigusvastasust välistav asjaolu vägivallategude kontekstis. *Juridica* 2015, nr 7.
14. Saare, K. Eraõigusliku juriidilise isiku organi liikmete õigussuhted. *Juridica* 2010, nr 7.

15. Saare, K; Volens, U; Vutt, A; Vutt, M. Ühinguõigus I, Kapitaliühingud. Tallinn: Juura 2015.
16. Seletuskiri karistusseadustiku ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu juurde 554 SE.
17. Sootak, J. Majanduskriminaalõigus. Tartu: SA Eesti Õiguskeskus 1998.
18. Sootak, J., Kairjak, M. Varavastased süüteod. 3., täiendatud ja ümbertöötatud väljaanne. Tallinn: Juura 2012.
19. Sootak, J (koost). Karistusõigus üldosa. Tallinn: Juura 2010.
20. Sootak, J., Pikamäe, P. Karistusseadustik. Kommenteeritud väljaanne. 4., täiendatud ja ümbertöötatud väljaanne. Tallinn: Juura 2015.
21. Sootak, J. Kriminaalpoliitika. Tallinn: Juura 2015.
22. Tiivel, T. Äriühingu juhtorgani liikme hoolsuskohustus. Juridica 2005, nr 9.
23. Varul, P; Kull, I; Kõve, V; Käerdi, M (koost.). Tsiviilseadustiku üldosa seadus. Komm vlj. Tallinn: Juura, 2010.
24. Varul, P; Kull, I; Kõve, V; Käerdi, M. Tsiviilõiguse üldosa. Tallinn: Juura 2012.

AUDIOVISUAALNE SALVESTIS

25. M. Kairjak. Konverents "Äriseadustik 20: Eesti ja Euroopa ühinguõiguse kogemused ja arenguvõimalused" IV sessioon - Juhtimisstandardid ja vastutus. Teema: "Aktseessoorsuse astmed karistusõiguses tsiviilõiguse suhtes juhtorgani liikme karistusõigusliku vastutuse sisustamisel." Tartu Ülikooli Televisioon, 2015. Audiovisuaalne salvestis ajal 33:46 - 56:52. Arvutivõrgus: <http://www.uttv.ee/naita?id=22767> (14.03.2017)

KASUTATUD NORMID

26. Asjaõigusseadus. – RT I 1993, 39, 590 ... RT I, 25.01.2017, 5.
27. Karistusseadustik. – RT I 2001, 61, 364 ... RT I, 30.12.2017, 29.
28. Kriminaalmenetluse koodeksi, karistusseadustiku ja väärteomenetluse seadustiku muutmise seadus. – RT I 2003, 83, 557.
29. Tsiviilseadustiku üldosa seadus. – RT I 2002, 35, 216 ... RT I, 20.04.2017, 21.
30. Võlaõigusseadus – RT I 2001, 81, 487 ... RT I, 31.12.2017, 8.
31. Äriseadustik – RT I 1995, 26, 355 ... RT I, 17.11.2017, 22.

KASUTATUD KOHTUPRAKTIKA

32. RKKKm 3-1-1-84-14
33. RKKKo 1-16-4197
34. RKKKo 3-1-1-64-15
35. RKKKo 3-1-1-42-15
36. RKKKo 3-1-1-63-14
37. RKKKo 3-1-1-52-14
38. RKKKo 3-1-1-23-14
39. RKKKo 3-1-1-113-13
40. RKKKo 3-1-1-92-13
41. RKKKo 3-1-1-43-13
42. RKKKo 3-1-1-41-13
43. RKKKo 3-1-1-109-12
44. RKKKo 3-1-1-89-11
45. RKKKo 3-1-1-62-09
46. RKKKo 3-1-1-46-08
47. RKKKo 3-1-1-96-06
48. RKKKo 3-1-1-74-05
49. RKTko 3-2-1-103-08
50. RKTko 3-2-1-41-03 – RT III 2003, 17, 164;
51. RKTko 3-2-1-10-17
52. RKTko 3-2-1-38-15
53. RKTko 3-2-1-76-14
54. RKTko 3-2-1-55-14
55. RKTko 3-2-1-20-14
56. RKTko 3-2-1-197-13
57. RKTko 3-2-1-40-13
58. RKTko 3-2-1-21-12
59. RKTko 3-2-1-50-11
60. RKTko 3-2-1-7-10
61. RKTko 3-2-1-80-09

- 62. RKTko 3-2-1-99-08
- 63. RKTko 3-2-1-16-04
- 64. RKTko 3-2-1-80-05
- 65. RKTko 3-2-1-67-03
- 66. TlnRko 2-10-45832
- 67. TlnRnko 1-15-10776
- 68. TrtRnkm 1-15-4675
- 69. TrtRnko 1-11-11572
- 70. TrtRnko 1-13-1141

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina Kristjan-Jaan Kosk (sünnikuupäev: 22.06.1991)

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose

„Ebaseaduslike väljamaksete tegemine äriühingust Riigikohtu Kriminaalkolleegiumi 3-1-1-52-14 lahendi valguses“,

mille juhendaja on PhD. Marko Kairjak

1.1. reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;

1.2. üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.

2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.

3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tartus, 23.04.2018.